

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบด้านต่างๆ ของโรงเรียนที่เป็นปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบในการศึกษาค้นคว้าและเป็นเอกสารประกอบการศึกษา ซึ่งมีลำดับต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาเอกชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนทางการศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีการตัดสินใจ
4. ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษา
5. แนวคิดพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียน
6. การบริหารงาน โรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาเอกชน

แนวความคิดในการบริหาร โรงเรียนเอกชน และสถานศึกษาเอกชนให้เป็นที่ปรารถนาของผู้ปกครองนั้น โรงเรียนเอกชนจะต้องพร้อมด้วยปัจจัยหลายด้าน การสร้างประสบการณ์เรียนรู้ควบคู่คุณธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงการศึกษา ดังนี้

มาตรา 4 การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 6 จุดมุ่งหมายหลักการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น

มาตรา 11 และมาตรา 13 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาไว้ว่า “บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดการศึกษาให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐให้มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความเลี้ยงดู
2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด
3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 43 “การบริหารสถานศึกษาเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ จะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 สถานศึกษาเอกชน ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 55 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับทุกประเภทการศึกษาที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนของประชาชนประกอบการพิจารณาให้สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อน หรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเอกชนที่สามารถทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือศรัทธา นั้นจะต้องมีรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติอย่างชัดเจน เพราะในสายตาของประชาชน การที่เขาส่งลูกหลานมาเรียนโรงเรียนเอกชนโดยต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการเรียนก็เหมือนกับการมาซื้อบริการ ทำอย่างไรเขาจึงจะมั่นใจได้ว่าบริการที่เขาได้รับคุ้มค่างบเงินที่ลงทุน

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จึงได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ให้โรงเรียนเอกชนใช้เป็นแนวพัฒนาไว้ดังนี้

1. ปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียน มีความชัดเจนและเหมาะสม สามารถเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียน
2. การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร ปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียนรวมทั้งเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ
3. งานกิจการนักเรียน มีความครอบคลุมทั้งบริการ และกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านอย่างเหมาะสม
4. การบริหารงานบุคลากร มีระบบที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จเป็นอย่างดี
5. การบริหารงานธุรการและการเงินเป็นระบบ มีระเบียบ มีความคล่องตัว และรวดเร็ว ตลอดจนเกิดประโยชน์ในลักษณะประหยัดและถูกต้อง

6. การบริหารงานความสัมพันธ์ชุมชน ครอบคลุมการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ระดับการศึกษาและชุมชน

7. การบริหารอาคารสถานที่ครอบคลุมการจัดห้องเรียน ห้องประกอบ อาคาร สถานที่ และบริเวณทั่วไปให้มีสภาพ และบรรยากาศเหมาะสม ปลอดภัย และสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

8. ประสิทธิภาพผลของโรงเรียนเป็นที่ปรากฏชัดเจนทั้งพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ความพึงพอใจในอาชีพของบุคลากรในโรงเรียน และภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน

จากองค์ประกอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนทั้ง 8 ประการ ได้นำมากำหนด ขอบข่ายของความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุคุณลักษณะของ โรงเรียนที่มีคุณภาพเรียกว่า มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนเอกชน (จรัส นองมาก, ม.ป.ป., หน้า 24-25)

การบริหารงานโรงเรียนทุกๆ ด้าน ถือได้ว่ามีความสำคัญในการทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการ การควบคุม การจัดบริการเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน อันได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ กิจกรรม บริการต่างๆ อาคาร สถานที่ งานติดต่อกับสื่อสารและงานด้านการเงินและงบประมาณต่างๆ การบริหารในทางทฤษฎีมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหาร” ไว้ต่างกันบางท่านถือว่า การบริหารเป็นขบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคมบางท่านถือว่าการบริหาร เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง แฮริส (Harris อ้างถึงใน นวลอนงค์ นวลเชียว, 2537, หน้า 19) กล่าวว่า “การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการในการสร้างบูรณาการแห่งความสามารถของบุคคล และการนำประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ และในการนี้ไม่เพียงแต่มุ่งที่อนุชนของชาติเท่านั้น แต่ยังมุ่งให้การพัฒนาบุคคลต่างๆ ของโรงเรียนด้วย”

การบริหารโรงเรียนเอกชนให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องกัน เพื่อพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่สมบูรณ์และมีคุณลักษณะของโรงเรียนที่ดี ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันในการวางระบบการบริหาร แต่ทุกโรงเรียนจะมุ่งจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพ โดยปกติแล้วหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดเกณฑ์และแนวทางดำเนินการให้โรงเรียนปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสู่มาตรฐานที่สังคมต้องการ ดังบ่งชี้ที่สำคัญคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งรวมไปถึงคุณลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนที่ดีไว้ดังนี้

สุขวิช รังสิตพล (2540) กล่าวว่า โรงเรียนดีมีคุณภาพจะต้องมีคุณลักษณะ 10 ประการ ดังนี้

1. ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นผู้มีจิตใจรักโรงเรียนจริงๆ ต้องการที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน มีการพัฒนาถึงมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน
2. โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่จะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข
3. ต้องเป็น โรงเรียนที่เต็มรูปแบบ เช่น มีห้องเรียนครบ ห้องทดลอง ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ตลอดจนสนามกีฬาต่างๆ ที่เป็นเอกประสงค์
4. อุปกรณ์การเรียนการสอนต้องครบ
5. บุคลากรโรงเรียนต้องมีครูสอนครบตามเกณฑ์
6. โรงเรียนจะต้องให้ห้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาทางวิชาการ
7. ต้องมีการเก็บค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อนำมาใช้ซื้ออุปกรณ์ การปรับปรุงทางการศึกษา ตลอดจนเพื่อจะได้นำเงินจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่ครู นักเรียน
8. ควรจะต้องมีกลุ่มบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนนั้นๆ ว่าทำอย่างไรจะจัดสวัสดิการให้แก่ครูได้ และโดยวิธีการใด ให้มีการอบรมอย่างไร รวมถึงสวัสดิการอื่นๆ
9. การวัดผลประเมินผล จะต้องวัดจากผลบริหาร คือ ตัวนักเรียนว่าเป็นอย่างไร มีคุณลักษณะอย่างไร
10. โรงเรียนจะต้องเป็น โรงเรียนที่ยอมรับโดยผู้ปกครองที่มีฐานะในทุกระดับไม่ว่าจะรวยหรือจน

กรณีการ ภิญญาคง (2539, หน้า 12) กล่าวถึง โรงเรียนที่ดีเป็นที่ปรารถนาของผู้ปกครอง คือ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาได้ครบถ้วน ได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองของสังคมและชุมชนอย่างมีคุณภาพ โดยปกติจะมีหลักสูตรเป็นตัวกำหนด เป็นแนวทางให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสู่มาตรฐาน แต่เนื้อหาในหลักสูตรนั้น โรงเรียนแต่ละ โรงเรียนก็มีสิทธิที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนได้ แต่ต้องมีความเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมีอยู่ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน 2) การเรียนการสอน 3) งานกิจการนักเรียน 4) การบริหารงานบุคลากร 5) การบริหารงานธุรการและการเงิน 6) การบริหารงานอาคาร

สถานที่ 7) การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน 8) ประสิทธิภาพของโรงเรียน และตัวบ่งชี้ 24 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่สำคัญและผู้ปกครองปรารถนา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ดังนั้น การบริหารการศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ต้องคำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของสังคมอยู่เสมอ การจัดระบบการศึกษาปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับของโรงเรียน มีหลักการทั่วไป 10 ประการ (นวลอนงค์ นวลเขียว, 2537, หน้า 19-20) ดังนี้

1. ครูจะต้องมีโอกาสรู้จักเด็กที่ตนสอนอย่างทั่วถึงทุกคน และครูจะต้องทราบความจำเป็นหรือความต้องการ ปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถเฉพาะคนของเด็กแต่ละคนที่ครูสอนด้วย

2. การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียนจะต้องยึดหลักการว่าเด็กทุกคนจะมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเข้าโรงเรียนได้ และมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียน

3. การจัดการบริหาร โรงเรียนต้องให้เหมาะสมกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา

4. การจัดโรงเรียนต้องยึดหลักการ จะทำให้เด็กทุกคนในโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนได้ด้วยความอ่อนใจเหมือนอยู่บ้าน

5. การจัดโรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และควรมีการฝึกอบรมให้มีความรู้สึกรักคิด และความนิยมในวิถีทางประชาธิปไตย

6. การจัดโรงเรียนให้โอกาสเด็กได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาทุกๆ วิชาผสมผสานกัน

7. การบริหาร โรงเรียนยึดหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ให้ครูระลึกอยู่เสมอว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเติบโตในทุกๆ ด้านพร้อมๆ กัน

8. การจัด โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้มีความคล่องตัวเพื่อเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไขได้เสมอ

9. การจัดเด็กเข้าชั้นหรือการแบ่งหมู่ แบ่งกลุ่มนักเรียน ต้องเคารพคตินิยมของไทยที่ว่าเด็กไทยทุกคนมีความสำคัญทัดเทียมกัน

10. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพจริงๆ

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์ คือ เป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบ ซึ่งความคิดความเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบนี้จะครอบคลุมองค์ประกอบด้านบริบท ปัจจัย กระบวนการและผลผลิตของโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบเชิงระบบของโรงเรียนที่ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

สามารถอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาโรงเรียน กรอบแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบคือ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1-2)

1. สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

2. ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและจำนวนเพียงพอ

3. ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน

4. หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

5. สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย

6. แหล่งในการเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย

7. งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน

8. การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

9. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

10. การบริหารจัดการดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม

11. การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ

12. ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้

13. โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน

14. โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

การพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพหรือเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบควรจะต้องศึกษาและวางแผนนโยบาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชน พร้อมทั้งต้องส่งผลให้บรรลุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่องการยกระดับคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับความเสมอภาคทางการศึกษาที่คนไทยทุกคนพึงได้รับ โดยให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษา ดังนั้นการบริหารโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน จำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบริหารของโรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารอย่างต่อเนื่อง ต้องเรียนรู้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่ไปตามแบบสากล การบริหารโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัจจัยทุกด้านที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวคิดในการวางแผนและการปฏิบัติงานด้านการบริหาร โรงเรียน ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยมีเจตนาที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังได้กำหนดสิทธิของชนชาวไทยว่า ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) อีกทั้งกำหนดว่ารัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้ และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 81)

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรก ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา สิทธิหน้าที่ทางการศึกษาระบบการศึกษา แนวทางจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพ ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุน และเทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด ซึ่งนอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นก็มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ทั้งนี้จะต้องมีเอกภาพเชิงนโยบายแต่หลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพ การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งทุกเรื่องมีผลกระทบต่อจัดการศึกษาเอกชน

3. นโยบายของรัฐ รัฐบาลทุกรัฐบาลกำหนดให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยมีการให้การอุดหนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือด้วยประการต่างๆ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศในช่วงนั้นๆ เพื่อเป็นการจูงใจและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเอกชนให้ดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐ ที่มุ่งให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ทำให้โรงเรียนของรัฐในทุกสังกัดขยายตัว เพื่อรองรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนลดลง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก

ดังนั้นการที่นโยบายการรับนักเรียนของรัฐไม่มีความแน่นอนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เอกชนไม่มั่นใจในการเข้ามาลงทุนจัดการศึกษา

4. ในการจัดสถานศึกษาต้องคำนึงถึงสังคม และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษา แต่บางแห่งไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมภายนอกให้คงที่ตลอดไปได้ ทำให้มีกิจการบางอย่างที่ไม่เหมาะสมไปตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา นอกจากนี้ประชาชนต้องการให้สถานศึกษาในท้องถิ่นมีคุณภาพ และเสียค่าเล่าเรียนถูก โดยคาดหวังว่ารัฐจะต้องจัดบริการทางการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ แต่เมื่อรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินการได้ เอกชนจึงเข้าไปดำเนินการแต่ก็ไม่สามารถจัดการศึกษาในราคาต่ำได้

5. ในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งโลกไร้พรมแดน ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาในต่างประเทศ เพราะเชื่อมั่นในมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศ และภายใต้ข้อผูกพันขององค์การการค้าโลก (WTO) และเอเปค (APAC) การบริการทางการศึกษาเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 โรงเรียนเอกชนจึงต้องปรับตัวจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและเป็นสากลมากขึ้นเพื่อแข่งขันกับต่างชาติ

6. การบริหารงานโรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาเป็นระยะเวลายาวนานและประสบผลสำเร็จในบางส่วน การจัดการศึกษาของเอกชนนั้นมีปัญหาหลายประการ ดังนี้

6.1 ปัญหาที่มาจากหน่วยงานของภาครัฐ พบว่า แม้รัฐจะกำหนดนโยบายให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเอกชน และไม่ปฏิบัติตามนโยบายในการส่งเสริมเอกชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างภาครัฐและเอกชน หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการจัดการศึกษายังไม่ปฏิบัติตามนโยบาย กฎ ระเบียบต่างๆ มีจำนวนมาก เป็นข้อจำกัดที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ การอุดหนุนและส่งเสริมการศึกษาเอกชนไม่มีความเสมอภาคกัน รัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่โรงเรียนเอกชนค่อนข้างน้อยเนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด บุคลากรของหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาของเอกชนมีปริมาณน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียนเอกชนที่ต้องดูแล ระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยยังมีน้อยทำให้ไม่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการศึกษาเอกชนได้อย่างแน่นอน นอกจากนี้ผู้บริหารเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ขาดความต่อเนื่องทางนโยบาย

6.2 ปัญหาที่มาจากโรงเรียนเอกชน พบว่า โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งต้องรับเด็กที่มาจากครอบครัวมีรายได้น้อย ทำให้ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้เพียงพอกับรายจ่ายบุคลากรและครู โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งมีวุฒิค่าและ/หรือได้รับเงินเดือนไม่เต็มวุฒิ ขาดการพัฒนา

อย่างเป็นระบบ ครูเอกชนขาดความมั่นคงในอาชีพ โรงเรียนประสบปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาวิชาซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาเอกชนในภาพรวม ผู้ปกครองและชุมชนไม่เข้าใจการจัดการศึกษาและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเอกชน ทำให้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับ โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้จึงมีน้อย อีกทั้งมีแนวโน้มว่าประชากรวัยเรียนอายุ 3-24 ปี อยู่ในภาวะคงที่หรือลดลง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้เอกชนไม่สนใจมาลงทุนในการจัดการศึกษา ประกอบกับปัญหาด้านคุณภาพเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนมีจำนวนลดลง อันมีผลกระทบทำให้โรงเรียนเอกชนขาดเงินทุนในการพัฒนาโรงเรียนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ โรงเรียนที่ด้อยคุณภาพอาจถูกผู้ลงทุนรายอื่นมาดำเนินกิจการหรือเลิกสัมฤทธิ์กิจการไปในที่สุด

6.3 ผลกระทบของการจัดการศึกษาเอกชนต่อสังคมไทย ผลจากการวิจัยของ ประยูร อาษานาม (2544, หน้า 7-12) พบว่า ระบบการบริหารโรงเรียนเอกชน มีดังนี้คือ

6.3.1 ใช้วิธีการบริหารด้วยความเข้าอกเข้าใจผู้ได้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นด้วยดี ลักษณะเช่นนี้แม้อัตราเงินเดือนของครูโรงเรียนเอกชนจะต่ำกว่าของภาครัฐก็ตาม ซึ่งมีผลดึงดูดใจให้ครูเอาใจใส่ในการสอนและปฏิบัติหน้าที่ได้ดีกว่าระบบบริหารที่ใช้แนวปฏิบัติตามระบบราชการ

6.3.2 มีลักษณะเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนที่ต่างไปจากโรงเรียนของรัฐ และสามารถสนองความต้องการของผู้ปกครองได้มากกว่า โดยเฉพาะด้านการฝึกอบรมคุณธรรมจรรยาบรรณ ระเบียบวินัย และการฝึกทักษะทางด้านภาษา

6.3.3 มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตลอดจนการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์การศึกษาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้รวดเร็วกว่าสถานศึกษาของรัฐ เพราะสามารถตัดสินใจได้เอง โดยไม่ต้องเสนอขออนุมัติตามขั้นตอนเหมือนในโรงเรียนของรัฐ

6.3.4 ในการจัดอัตรากำลังครูจัดได้ในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ครูต้องอุทิศตนให้กับการเป็นครูอย่างแท้จริง ต้องติดตาม ดูแลเอาใจใส่การทำงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ รักษาระเบียบทั้งในและนอกชั่วโมงเรียนในด้านการเงินสามารถบริการการเงินได้เป็นอย่างดี ใช้จ่ายเงินอย่างรัดกุมและคุ้มค่ากับการลงทุน

6.3.5 ทางด้านวิชาการ พร้อมทั้งจะพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ปกครอง เอาใจใส่กับการประเมินผลการเรียนของนักเรียน และให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำให้ได้มีโอกาสเรียนเสริมเพื่อ

ความเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิม นักเรียนที่เรียนเก่งก็ได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เอาใจใส่กับการเลือกใช้ตำราเรียน และเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงทุนทางการศึกษา

เทียนฉาย กิระนันท์ (2519, หน้า 27) กล่าวว่า แนวความคิดในปัจจุบันถือกันว่า ใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตในอนาคต

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2518, หน้า 31) มีความเห็นว่า การศึกษาเป็นการลงทุนชนิดหนึ่ง และการลงทุนนี้เป็นการลงทุนในตัวเอง ซึ่งมีผลสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528, หน้า 5-6) ได้รวบรวมแนวคิดของชาวต่างประเทศโดยเริ่มจากนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกอันได้แก่ Adam Smith 1776, Schultz 1959 & 1961, Dension 1962, Gilliches & Jorgenson 1966, Hansen 1963, Becker 1964, Hanoch 1967, Mark Blaug 1972 ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงความสำคัญของการลงทุนทางการศึกษาไว้ว่า การลงทุนทางการศึกษาเป็นการลงทุนกับสิ่งมีชีวิต เป็นการพัฒนา “ทรัพยากรมนุษย์” ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้มีมานานแล้ว แต่เพิ่งได้รับความสนใจเมื่อ 30 กว่าปีที่ผ่านมา Adam Smith ได้เน้นกล่าวเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ “The Wealth of Nation” ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์พัฒนาคนอื่น ๆ เช่น Schultz และ Dension ซึ่งทั้งสองท่านเคยศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (regression equation) ที่มีทุน (capital) แรงงาน (labor) เป็นตัวแปรต้น และการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจมิได้เกิดจากการเพิ่มทุนและแรงงานเท่านั้น ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ตัวแปรดังกล่าวเชื่อกันว่ามีคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์รวมอยู่ด้วย ซึ่งเรื่องอัมพร วิจิตรพันธ์ (2520, หน้า 15-16) มีแนวคิดว่า การศึกษาเป็นการลงทุนเพราะเข้าหลักเกณฑ์ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์คือ

1. ผู้ลงทุนมีทั้งรัฐบาลและเอกชน นำเงินมาซื้อที่ดินสร้างโรงเรียน จ้างครู อาจารย์ ซื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและอื่นๆ

2. ก่อให้เกิดผลผลิตในรูปของผู้สำเร็จการศึกษา ได้รับวิชาความรู้ นำไปประกอบอาชีพ ผลิตเป็นสินค้าและบริการต่างๆ อาจมีผู้แย้งว่าสินค้าและบริการนี้เกิดจากแรงงาน หากได้เกิดจากการศึกษาไม่จริงอยู่แรงงานก่อให้เกิดสินค้าและบริการ เมื่อแรงงานได้รับการศึกษาทำให้สินค้านี้เพิ่มมากขึ้น ส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ต้องนับว่าเป็นผลจากการศึกษา เป็นการเพิ่มสมรรถภาพทางเศรษฐกิจ

3. มีผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน ถ้าผู้ลงทุนเป็นรัฐบาล ได้รับผลตอบแทนในรูปคุณภาพประชากร ลดอาชญากรรม เก็บภาษีอากรได้เพิ่ม ลดปัญหาเด็กเกเร เป็นผลตอบแทนทางอ้อมที่อาจมองเห็นได้ไม่ชัด ถ้าผู้ลงทุนเป็นเอกชนตั้งโรงเรียนราษฎร์หรือวิทยาลัยเอกชน ผลตอบแทนอาจเป็นกำไร หากไม่มุ่งเอากำไรอาจมีผลตอบแทนทางด้านจิตใจเหมือนการสร้างกุศลอย่างอื่น เป็นผู้มีเกียรติและชื่อเสียง สังคมให้การยกย่อง มีลูกศิษย์จำนวนมาก เป็นที่รู้จักกันทั่วไป

4. ผลตอบแทนแก่ผู้รับการศึกษา ทำให้รายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้น ผู้ที่เรียนสูงขึ้นเท่าใดก็ทำให้ผู้ได้รับการศึกษานั้นมีรายได้สูงขึ้น ประเทศไทยได้กำหนดเงินเดือนข้าราชการตามวุฒิการศึกษา รายได้จึงเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลเรียนหนังสือสูงขึ้น ประกอบกับเป็นการเพิ่มเกียรติภูมิและชื่อเสียง ยิ่งทำให้มีคนชวนชวนเรียนหนังสือสูงขึ้น เป็นความรู้สึกรักของคนทั่วไปว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาคำ หรือไม่ได้เรียนหนังสือเลย ออกทำงานมีรายได้เหมือนกันแต่เป็นงานที่ไม่ค่อยมีเกียรติ เป็นงานใช้แรงงาน รายได้ที่ได้รับนี้จะไม่เพิ่มขึ้นเท่าไรเมื่อทำงานนานไป อาจจะคงตัวหรือลดลงด้วยซ้ำในระยะยาว ส่วนผู้ที่เรียนหนังสือสูงได้รับการพัฒนาฝีมือและความรู้ บุคคลนั้นอาจจะต้องการรายได้ที่ต้องใช้เวลาเรียนหนังสือแทนที่จะออกทำงาน จึงเรียกรายได้นี้ว่า รายได้ที่เสียไป (forgone income) แต่เมื่อจบการศึกษาออกทำงาน รายได้หรือค่าใช้จ่ายเริ่มต้นจะสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือสูง ยิ่งทำงานนานๆ รายได้จะเพิ่มสูงขึ้น

ชูลส์ (Schultz, 1967, pp. 6-46) ให้ความเห็นว่า การศึกษาความรู้ชั้นสูง จัดเป็นทรัพยากรที่ช่วยให้เศรษฐกิจสูงขึ้น เป็นทรัพยากรที่ไม่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและมนุษย์จะต้องลงทุน เมื่อลงทุนแล้วต้องมีผลตอบแทนและโอกาสในการลงทุนทางการศึกษาขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย ปัจจัยสำคัญคือ

1. ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ไม่มีโอกาสทางการศึกษาในชั้นสูง นอกจากจะได้รับทุนการศึกษา
2. ผู้ที่มาจากครอบครัวชาวนามีโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงน้อยกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวอื่น
3. ผู้ที่อยู่ในประเทศที่มีเศรษฐกิจตกต่ำ จะออกกลางคันในการศึกษามากที่สุด

จากแนวคิดในเรื่องการลงทุนทางการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการลงทุนทางการศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มผลผลิตในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองและปัจจัยเกี่ยวกับโอกาสในอนาคตเป็นตัวแปรวัดการตัดสินใจของผู้ปกครองในครั้งนี้

ซึ่งรังสรรค์ ธารพรพันธ์ (2518, หน้า 31) ซึ่งมีความเห็นว่า การศึกษาเป็นการลงทุนชนิดหนึ่ง และการลงทุนนี้เป็นการลงทุนในตัวเอง เป็นผลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนา

เศรษฐกิจ สอดคล้องกับ สุปรียา เตชะคุปต์ (2529, หน้า 9-12) มองการศึกษาตามนัยทางเศรษฐศาสตร์ว่า หากการศึกษาเป็นการลงทุนการศึกษา ก็จะเป็นกระบวนการผลิตที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงให้มนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น เปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ผลิตสินค้าเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตต่อไป การศึกษาเป็นผลิตทุนมนุษย์ ซึ่งจะเป็นวัดุดิบที่ก่อให้เกิดสินค้าและบริการอีกทอดหนึ่ง เพราะทุนมนุษย์ (human capital) หมายถึง คนที่ได้รับการศึกษาให้มีความรู้ในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นการลงทุนสร้างทุนมนุษย์ขึ้นมา คือทำให้มนุษย์ได้มีความรู้ที่จะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต ฉะนั้นเศรษฐศาสตร์การศึกษา จึงเป็นการศึกษาในการลงทุนด้านมนุษย์ ภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุดสอดคล้องกับเทียนฉาย กิระนันท์ (2519, หน้า 17) ที่มองว่า ประชากรเปรียบเสมือนทรัพยากรประเภทหนึ่ง คือทรัพยากรกำลังคนหรือทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นเศรษฐศาสตร์ทางการศึกษา จึงพอจะสรุปได้ว่า เป็นการลงทุนทางการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรมนุษย์ เป็นวัตถุดิบ เพื่อผลิตให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มกับการลงทุน ผลกำไรจากผลผลิตก็คือ ความพึงพอใจและการได้ประกอบอาชีพในอนาคตตามที่คาดหวังไว้

จากแนวคิดในเรื่องการลงทุนทางการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการลงทุนทางการศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มผลผลิตในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองเป็นตัวแปรวัดการตัดสินใจของผู้ปกครองในครั้งนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

นักวิชาการที่สนใจเรื่องการตัดสินใจมีแนวคิดโดยให้ความหมายของคำว่า การตัดสินใจ (Decision) แตกต่างกันดังนี้

ไซมอน เฮอร์เบิร์ต เอ (Simon, Herbert A., 1976, p. 1) ให้ความหมายว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้และการเลือกทางเลือกจากทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

แฮริสัน (Harrison, 1981, p. 25) ได้สรุปนิยามของการนำไปสู่การตัดสินใจว่า เป็นขบวนการประเมินผลที่เกี่ยวกับทางเลือกหรือตัวเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การคาดคะเนผลที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติต่างๆ บิบบังคับให้มีผู้ตัดสินใจตัวเลือกทางปฏิบัติที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายมากที่สุด

มูดี พอล (Moody, Paul, 1983, p. 4) ให้ความหมายว่า การตัดสินใจเป็นการกระทำที่ต้องทำเมื่อไม่มีเวลาที่จะหาข้อเท็จจริงอีกต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือว่า เมื่อใดถึงจะตัดสินใจควรหยุดหาข้อเท็จจริง ข้อยุติ (Solution) จะแปรเปลี่ยนไปตามปัญหาที่ต้องการแก้ไข ซึ่งการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกับการใช้จ่ายและการใช้เวลา

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 1991, p. 300) เสนอข้อคิดเห็นว่า หากยังมีได้มีการนำการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ การตัดสินใจนั้นก็จะเป็นเพียงความตั้งใจที่ดี และหากมีการนำไปปฏิบัติ จึงจะถือว่าเป็นการตัดสินใจ

มัวร์ และกริฟฟิน (Moorhead and Griffin, 1992) เสนอคำนิยามว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกทางเลือกจากทางเลือกหลายๆ อย่าง

ภาวิต ประภาสิต (2537, หน้า 27) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ คือ วิธีการที่สามารถใช้ควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัดสินใจที่มีจำนวนมาก สามารถเรียนรู้วิธีจำแนกความแตกต่างขององค์ประกอบต่างๆ ของการตัดสินใจและรู้ว่ากำลังอยู่ที่ไหนในขั้นตอนใดของการตัดสินใจ

มานี พลอนันต์ (2541, หน้า 23) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดทางเลือกเดียวโดยใช้เหตุผล ประสพการณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล องค์ประกอบต่างๆ ในการตัดสินใจเป็นลำดับขั้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2536, หน้า 185) ให้ความหมายว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือกโดยอาศัยทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เลือกได้

สมทรัพย์ อภิชาติบุตร (2541, หน้า 19) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากหลายๆ ทางเลือก ก่อนที่จะนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติโดยใช้หลักเหตุผลจากทางเลือกหรือข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นการกำหนดปัญหาและโอกาส การเสนอทางเลือก และการปฏิบัติตามผลลัพธ์นั้น หรือหมายถึงกระบวนการสร้างการประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือกจากทางเลือกนั้น

พะยอม วงศ์สารศรี (2542) กล่าวว่า การตัดสินใจคือกระบวนการทางเลือกแนวปฏิบัติที่คิดว่ามีความเหมาะสม มาใช้ในสถานการณ์หรือปัญหา

ตามความหมายต่างๆ ดังที่นำเสนอมานี้จะเห็นว่า การตัดสินใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดตามธรรมชาติของผู้ตัดสินใจและหากมิได้มีการเลือกทางเลือกก็จะไม่ถือว่าเป็นการตัดสินใจตามความหมายนี้

2. ทฤษฎีการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ทฤษฎีนี้จำแนกการตัดสินใจออกไปตามประเภทของสถานการณ์ที่ผู้ตัดสินใจเผชิญอยู่ และใช้สถานการณ์นั้นเป็นพื้นฐานพิจารณาที่ควรจะได้รับ สถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจตามแนวคิดของ สแตร์ จูเนียร์ และเรนเดอร์ (Stair, Jr. and Render, 1990, p. 39) แบ่งออกเป็น 3 สถานการณ์ คือ

1. การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่แน่นอน (Decision under Certainty) เป็นการตัดสินใจที่ผู้ตัดสินใจทราบถึงผลที่จะได้รับและผลที่ตามมาชัดเจนแน่นอน กรณีดังกล่าวนี้ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุด ตัวอย่างเช่น การที่บุคคลจะนำเงินเข้าฝากที่ธนาคารใด เขาต้องศึกษาอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแต่ละแห่งจะจ่ายให้ก่อน แล้วจึงตัดสินใจว่าควรฝากธนาคารไหนในการนำเงินไปฝากนั้น เขาทราบชัดเจนว่า ณ คาบเวลาหนึ่งเขาจะได้รับดอกเบี้ยเท่าใด

2. การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่เสี่ยง (Decision under Risk) การตัดสินใจตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มีความแน่นอนน้อยกว่า แต่ก็ยังพอจะคาดคะเนถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากทางเลือกได้บ้าง กล่าวคือ ผู้ตัดสินใจจะทราบผลที่ได้จากการเลือกทางเลือกต่างๆ แน่แน่นอน เช่น ในฤดูฝน ก่อนออกจากบ้านเราควรจะนำร่มไปหรือไม่ ในกรณีนี้เราไม่อาจทราบได้ว่าฝนจะตกหรือไม่ แต่เรารู้จากรายงานอากาศว่าโอกาสที่จะมีฝนตกร้อยละเท่าใด

3. การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (Decision under Uncertainty) การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ผู้ตัดสินใจไม่อาจทราบได้ถึงความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นแต่ละทางเลือก อันอาจเนื่องมาจากการมีข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีตัวแปรอื่นไม่สามารถควบคุมได้ การตัดสินใจจะต้องใช้ดุลพินิจและวิจารณญาณเข้าช่วยมาก ตัวอย่างเช่น การที่ผู้บริหารโรงเรียนให้เด็กคนหนึ่งเข้าเรียน ผู้บริหารคนนั้นไม่มีโอกาสทราบได้เลยว่าพฤติกรรมการเรียนและผลการเรียนของเด็กคนนั้นจะเป็นอย่างไร

3. ค่านิยมกับการตัดสินใจ

เมื่อมีการพิจารณาทางเลือกและการตัดสินใจก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม (Values) เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการตัดสินใจด้วย ไม่ว่าผู้ตัดสินใจตั้งใจให้มีหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะการพิจารณาทางเลือกและการตัดสินใจดังกล่าวผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนถึงผลกระทบของทางเลือกแต่ละทางตามค่านิยมของตนและของผู้ที่เกี่ยวข้อง

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2536, หน้า 185) ระบุถึงเหตุผลที่ค่านิยมมีผลต่อการตัดสินใจ 6 ประการ คือ

1. ค่านิยมช่วยในการเลือกและลำดับความสำคัญของทางเลือกเพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ
2. ค่านิยมมีความหลากหลายแตกต่างกันในระหว่างบุคคลอันมีผลให้แต่ละคนตัดสินใจเลือกทางเลือกแตกต่างกันไปด้วย
3. ค่านิยมเป็นมรดกจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลานโดยผ่านกระบวนการสะสมทางสังคมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization)
4. ค่านิยมเปลี่ยนแปลงได้ โดยเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล ตามประสบการณ์ตามเวลาและสถานที่
5. ค่านิยมจะกำหนดเงื่อนไขบทบาทและหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามภารกิจและความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่ง
6. ค่านิยมวัดมาตรฐานตนเอง กล่าวคือ ผู้คนมักจะใช้ค่านิยมของตนเป็นมาตรวัดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

ขั้นตอนการตัดสินใจที่สมเหตุสมผล 7 ขั้นตอนที่ วิชัย โถสุวรรณจินดา เสนอคือ

1. การตระหนักในปัญหา หมายถึง การค้นหาปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาก่อนคนอื่น การค้นหาปัญหาพิจารณาได้จากผลงานที่ลดลงไปจากเดิมและไม่เป็นไปตามเป้าหมายตลอดจนความไม่พึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารงาน เป็นต้น
2. การระบุและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยอาจเริ่มต้นจากการระบุสภาพและขอบเขตของปัญหาก่อน แล้วค้นหาสาเหตุโดยพยายามหาสาเหตุทุกสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น อย่าพิจารณาเพียงบางสาเหตุเท่านั้น
3. การแสวงหาทางเลือก โดยการใช้อข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหาให้มากที่สุดให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยที่สุด ทางเลือกที่กำหนดขึ้นจะต้องมีหลายทางเลือก ทางเลือกที่กำหนดขึ้นควรมีลักษณะประหยัด มีประสิทธิภาพและนำไปปฏิบัติ
4. การประเมินทางเลือก โดยพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก ซึ่งผู้บริหารอาจใช้ดุลพินิจประเมินทางเลือกเองหรือใช้เทคนิคการตัดสินใจช่วยก็สุดแล้วแต่สภาพและความสำคัญของปัญหาทางเลือกที่ดีที่สุดนั้นจะเป็นทางเลือกที่ใช้แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ใช้ทรัพยากรจำกัดและที่องค์กรมีอยู่ และมีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินผล
5. การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพสูงสุดหรือไม่ สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ในการตัดสินใจ การ

ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดนั้น ผู้ตัดสินใจอาจใช้ประสบการณ์และดุลพินิจ การประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตลอดจนการประชุมระดมสมอง รวมทั้งการริรอเมื่อเห็นว่ามีข้อมูลไม่เพียงพอ

6. การนำทางเลือกไปปฏิบัติ การตัดสินใจที่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ถือว่าเป็นการตัดสินใจที่ไม่มีประสิทธิภาพ เงื่อนไขที่องค์กรสามารถนำทางเลือกที่ตัดสินใจแล้วไปปฏิบัติคือ การที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยอมรับ มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติ มีเวลาปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเป็นการตัดสินใจที่เปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจด้วย

จากการศึกษา แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการตัดสินใจ ดังกล่าวข้างต้นการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลาน เข้าเรียนต่อ โรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี จำเป็นต้องศึกษาตัวแปรทางด้านต่างๆ เกี่ยวข้องกับตัวผู้ปกครอง และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองควบคู่กัน ในด้านการตัดสินใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ซึ่งหมายรวม ตลอดถึงข้อเท็จจริงในประการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับเรื่องที่จะตัดสินใจ เพื่อจะได้ข้อมูลมาวิเคราะห์และพิจารณาเป็นทางเลือก สำหรับการตัดสินใจซึ่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง จะส่งผลในการทำวิจัยครั้งนี้ให้มีประสิทธิภาพ

โยธิน ศันสนยุทธ (2530, หน้า 100-107) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจว่า การตัดสินใจคือการตกลงใจว่าจะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่กระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือการยอมรับทัศนคติหนึ่งทัศนคติใด

การตัดสินใจอาจแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การตัดสินใจรายบุคคลและการตัดสินใจกลุ่ม การตัดสินใจรายบุคคลเป็นการตัดสินใจโดยบุคคลคนเดียว บุคคลอาจขอคำแนะนำจากผู้อื่นแต่ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจขึ้นอยู่กับเขาแต่เพียงผู้เดียว ส่วนการตัดสินใจกลุ่มมีหลายคนที่มีส่วนในกระทำ

การตัดสินใจอาจทำได้ง่ายหรือยากขึ้น ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ปรัชญาชีวิตของบุคคลและการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่น บุคคลจะเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยวิธีต่างๆ วิธีที่บุคคลเลือกจะสะท้อนถึงข้อสมมติบางประการของเขา ซึ่งลักษณะการ (traits) ของบุคลิกภาพบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมีดังนี้

1. ทัศนคติต่อความล้มเหลวและความสำเร็จการกลัวต่อความล้มเหลวสามารถทำให้กระบวนการตัดสินใจหยุดชะงัก เมื่อไม่มีการตัดสินใจก็ไม่อาจตัดสินใจว่าการตัดสินใจนั้นๆ ดีหรือไม่ การไม่กล้าตัดสินใจทำให้บุคคลเสียโอกาสที่จะเรียน ไม่ว่าจากความล้มเหลวหรือความสำเร็จของการตัดสินใจนั้นทำให้ขาดประสบการณ์ที่จะได้รับจากความล้มเหลวหรือความสำเร็จ

2. การลำเอียงส่วนบุคคล ระบบของเหตุผลอยู่ภายใต้อิทธิพลของนิสัย ความลำเอียง ความต้องการและอารมณ์ ธรรมชาติทั้งหลายอยู่บนฐานของความรู้สึกและความผูกพันส่วนบุคคล บางครั้งความรู้สึกเหมาะสมต่อสถานการณ์ แต่บางครั้งก็ไม่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ การรู้ความลำเอียงส่วนบุคคลของตนจะช่วยทำได้มาก บางครั้งการตัดสินใจได้ดีเราต้องเสียสละความลำเอียงส่วนบุคคลของเรา

3. การแสวงหาคำแนะนำ การตระหนักว่าท่านเองแต่ผู้เดียวเป็นผู้ทำการตัดสินใจไม่ควรก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับการขอความเห็นจากผู้อื่นในเรื่องการตัดสินใจ การฟังผู้อื่นอย่างเปิดใจเป็นการเสี่ยงมากกว่าเพราะเขาได้ตัดตนเองจากการป้อนกลับ (feedback) อย่างไรก็ตามถ้าแสวงหาคำแนะนำของผู้อื่นมากเกินไปและบ่อยไป ไม่ใช่แต่เพียงเขาไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง แต่เขายังลดความเชื่อมั่นและความสามารถของเขาเอง

ขั้นต่างๆ ในการตัดสินใจ (steps in decision making) อาจแยกเป็น 4 ขั้นได้ดังนี้

1. การนิยามและวิเคราะห์ปัญหา ในการตัดสินใจขั้นแรกทีเดียวเราต้องรู้จักและเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้และพยายามให้คำนิยามกับปัญหานั้นๆ เมื่อนิยามปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปก็วิเคราะห์ปัญหา นั่นคือการพิจารณาและศึกษาตัวแปรต่างๆ และความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านั้นตามคำนิยามของปัญหาอย่างละเอียด อาจจะต้องแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจปัญหาดีขึ้น

2. การพัฒนาและประเมินคำตอบให้เลือกหลายๆ คำตอบ บุคคลที่จะทำการตัดสินใจจะต้องฝึกตัวเองให้เป็นผู้สามารถมองปัญหาต่างๆ ในหลายแง่ หลายมุมได้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถพัฒนาคำตอบให้เลือกได้หลายๆ คำตอบ

3. การเลือกและการใช้คำตอบหนึ่ง เมื่อได้พัฒนาและประเมินคำตอบต่อปัญหาได้หลายๆ คำตอบแล้ว ขั้นต่อไปก็คือเลือกคำตอบที่คิดว่าดีที่สุดและใช้คำตอบนั้น การพิจารณาคำตอบที่ดีที่สุดต้องคำนึงถึงเวลา พลังงานและเงิน การเลือกของผู้ตัดสินใจประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ หลายองค์ประกอบรวมกัน เช่น ประสบการณ์ การรู้โดยความรู้สึก (intuition) คำแนะนำ การทดลอง และการพยากรณ์ด้วยคอมพิวเตอร์

4. การประเมินค่าและคัดแปลงคำตอบที่ใช้ แม้ว่าคำตอบจะดูเหมือนว่าดีที่สุดแล้ว กระนั้นก็ตามเมื่อนำไปใช้อาจจะพบข้อบกพร่องต่างๆ ที่ไม่ได้คิดถึงมาก่อนได้ นักตัดสินใจที่ดีจะต้องพร้อมที่จะรับข่าวสารใหม่เพิ่มเติมเสมอ และปรับแผนของตนให้สอดคล้องกับความต้องการใหม่ที่เกิดขึ้น

วิระพล สุวรรณนันท์ (2534, หน้า 1-8) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจว่าประกอบด้วย

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

2. การกำหนดทางเลือก
 3. ข้อจำกัด
 4. การวิเคราะห์ หมายถึง การนำเอาทางเลือกและความจำกัดมาวิเคราะห์
 5. การตัดสินใจโดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นขั้นสุดท้ายของการตัดสินใจ คือการนำผลของการตัดสินใจที่ได้จากการวิเคราะห์ทางเลือกที่สอดคล้องกับปัญหาที่ใช้ในการตัดสินใจ
- วุฒิชัย จานง (2523 ก, หน้า 4) ได้ระบุขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ดังนี้คือ

1. การประเมินค่าข่าวสาร (evaluation of information)

ในบรรดาข่าวสารที่เสาะแสวงหามาแล้วเราก็ต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่า มิได้หมายความว่า ข่าวสารทุกชนิดที่หามาได้นั้นเกี่ยวข้องกับตัวปัญหาและมีคุณค่ากับตัวปัญหานั้นอย่างแท้จริงเสมอไป ทั้งๆ ที่ขณะทำการเสาะแสวงหาก็กได้ตั้งใจเช่นกัน เพราะฉะนั้นก็จำเป็นต้องมีการประเมินค่าว่าข่าวสารที่ได้มานั้นถูกต้อง เหมาะสมเพียงพอกับเวลาและสามารถที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งจะมีการเสาะหาข่าวสารเพิ่มเติมหลังจากการประเมินค่าข่าวสารแล้วว่าไม่เพียงพอหรือไม่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร หรือจำเป็นต้องตัดข่าวสารบางอย่างออกไป ถ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหาที่จะทำการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจนั้น

2. การกำหนดทางเลือก (listing of alternatives)

ในขั้นนี้เองที่โดยทั่วๆ ไปมักจะเห็นว่าเป็นขั้นสำคัญมากของการตัดสินใจคือการกำหนดทางเลือกมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่เราได้กล่าวแล้วว่า ในกระบวนการตัดสินใจตามขั้นตอนนั้น การกำหนดทางเลือกหรือเลือกทางเลือกใดนั้นเป็นการที่พยายามจะครอบคลุมวิถีทางที่จะแก้ปัญหาได้หลายๆ วิธี จริงอยู่ถ้าเรามีข่าวสารสมบูรณ์สำหรับปัญหาแต่ละเรื่อง เราอาจจะกำหนดทางเลือกได้เหมาะสมและครอบคลุมอย่างแท้จริงได้ แต่ก็จำเป็นต้องยอมรับความจริงว่าในบรรดาทางเลือกที่กำหนดออกมานั้นจะยังไม่สมบูรณ์ เพราะเหตุว่าข่าวสารที่ได้ออกมานั้นไม่สมบูรณ์นั่นเอง ในการกำหนดแนวทางเลือกหลายๆ ทางนั้นทางเลือกทุกทางอาจจะช่วยเราแก้ปัญหาได้ แต่อาจจะมีความสำคัญหรืออาจจำเป็นตลอดจนความเหมาะสมในหลายๆ ระดับด้วยกันเพราะฉะนั้น ความจำเป็นอย่างหนึ่งก็คือ การกำหนดทางเลือกที่มีลำดับความสำคัญของการแก้ปัญหาเพื่อที่จะสรุปในการที่จะเลือกขั้นต่อไป

3. การเลือกทางเลือก (selection of alternative)

เมื่อได้กำหนดทางเลือกต่างๆ ออกมาแล้วพร้อมทั้งกำหนดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการแก้ปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปคือ การเลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติการต่อไปและขั้นนี้เองที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า การตัดสินใจอย่างแท้จริง ความจริงแล้วขั้นนี้ก็เพียงอีกขั้นหนึ่งที่อยู่ในขั้นตอนการตัดสินใจ ซึ่งยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจ เพราะเหตุ

ว่าจำเป็นต้องมีอีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับการตัดสินใจตามขั้นตอนเหล่านี้ได้

4. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (implementation of decision)

เมื่อทางเลือกได้ถูกเลือกขึ้นมาแล้ว ก็เป็นการปฏิบัติเป็นผลของการตัดสินใจ หรือทางเลือกนั้น เราจะทราบได้ว่าการตัดสินใจนั้นถูกต้องเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจนั้น หมายถึงว่าสามารถที่จะแก้ปัญหาที่ได้แยกแยะออกมาได้ตามขั้นตอนแรกหรือไม่ ซึ่งในหลายกรณีมีการสอดแทรกขั้นตอนออกมาว่าเมื่อเริ่มปฏิบัติการตามผลของการตัดสินใจนั้นแล้ว จะมีวิธีการประเมินผลของการตัดสินใจได้อย่างไรในการที่จะตรวจสอบว่า ผลของการตัดสินใจที่ได้ถูกปฏิบัติว่าเหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่ต้องการจะแก้หรือไม่

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (อ้างถึงใน ฌัญจรียา แสงสว่าง, 2533, หน้า 8-10) ได้สรุปกระบวนการตัดสินใจไว้ดังนี้

1. การรับรู้ปัญหาแล้วพิจารณาว่า ปัญหาคืออะไร มีสาเหตุมาจากอะไร
2. วิเคราะห์ปัญหา โดยศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัญหานั้น รวมทั้งรวบรวมข้อมูลที่ต้องการสำหรับการตัดสินใจให้เพียงพอสำหรับทางเลือก
3. ค้นหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และภูมิหลังของผู้ตัดสินใจประกอบด้วย
4. ประเมินทางเลือก โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือก นำเอาผลดีมาเปรียบเทียบกับแล้วเลือกทางที่น่าจะเกิดผลเสียน้อยที่สุด
5. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหลังจากได้ประเมินทางเลือกในข้อ 4 เรียบร้อยแล้ว
6. ลงมือปฏิบัติและประเมินผลการตัดสินใจ กล่าวคือ เมื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกแล้ว ขั้นตอนมาก็คือลงมือปฏิบัติเพื่อที่จะได้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นจึงทำการประเมินผลว่าการตัดสินใจของคนนั้นถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่

ไซมอน (Simon, 1960, p. 24) กล่าวว่า การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับกิจกรรม 3 ประเภทคือ

1. กิจกรรมทางปัญญา (intelligence activity) ได้แก่ การศึกษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบ่งบอกถึงความจำเป็นที่ต้องตัดสินใจ
2. กิจกรรมการออกแบบทางเลือก (choice activity) เป็นกระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมดที่นำมาพิจารณา

3. กิจกรรมการเลือกทางเลือก (choice activity) เป็นกระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมดที่นำมาพิจารณา

4. กระบวนการตัดสินใจ (Decision-Making Processes)

กระบวนการตัดสินใจจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้ (Niss, 1974, pp. 1-11, อ้างอิงจาก วรณี สอนพานิช, 2546, หน้า 17)

2.1 การเลือกเชิงเหตุผล (rational goal attainment)

2.2 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลได้ (cost benefit analysis)

2.3 หลักของแรงกระตุ้น (basis of impulse)

2.1 การเลือกเชิงเหตุผล (rational goal attainment) นักเศรษฐศาสตร์และนักธุรกิจจะสมมติว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดโดยรอบครัวหรือธุรกิจจะมาจากการเลือกหรือการได้มาเชิงเหตุผล การเลือกเชิงเหตุผลจะพิจารณาโดยการประมาณขั้นตอนที่บุคคลหรือองค์กรตัดสินใจดังนี้

2.1.1 การตั้งเป้าหมายที่ต้องการ นำไปสู่การตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นหรือสิ่งปรารถนาเพื่อความพอใจ

2.1.2 การตั้งเกณฑ์หรือข้อบังคับ ในทางเศรษฐศาสตร์และในเศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค มีเกณฑ์ในการตัดสินใจโดยพิจารณาจากสิ่งเหล่านี้คือ รายได้ เวลา ความสามารถ

2.1.3 การรวบรวมข้อมูล ความต้องการชนิดของข้อมูลจะแตกต่างกันในการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบข้อมูลต้นทุนจะเกี่ยวข้องกับการซื้อของผู้บริโภค ซึ่งจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนจะเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการตัดสินใจที่จะเลือกทางเลือกต่างๆ คุณภาพก็สำคัญที่เมื่อคนตัดสินใจเลือกในเชิงเหตุผล จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพ และแหล่งข้อมูลข่าวสารก็เช่นกัน ผู้บริโภคจะต้องมีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

2.2 การวิเคราะห์ต้นทุนผลได้ (cost benefit analysis) กระบวนการวิเคราะห์ต้นทุนผลได้จะคล้ายกับกระบวนการอธิบายการเลือกเชิงเหตุผล ขั้นแรกของกระบวนการต้องระบุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อที่จะบรรลุผลของโครงการ สิ่งหนึ่งที่ต้องระบุงก็คือเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสร้างความพึงพอใจ ขั้นที่สองปริมาณของผลผลิตหรือความพึงพอใจที่ได้รับจากโครงการที่วัดได้ เช่น การซื้ออาหาร จะมีการพิจารณาถึงโปรตีน คาร์โบไฮเดรตที่เราจะได้รับจากการซื้อ ขั้นที่สามของการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลได้ก็คือการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของโครงการหรือการตัดสินใจ ขั้นที่สี่วิเคราะห์หาทางเลือกที่สามารถให้ความพึงพอใจหรือราคาถูกลงกว่าหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ขั้นสุดท้ายของการวิเคราะห์ระบบข้อมูลเพื่อที่จะตัดสินใจคือ การดูว่าโครงการจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่บรรลุผลสำเร็จและทางเลือกที่จะให้กำไรหรือผลได้มากที่สุด ณ ระดับต้นทุนที่ต่ำสุด

2.3 หลักของแรงกระตุ้น (basis of impulse) การตัดสินใจเลือกโดยไม่มีเหตุผลจะขึ้นกับนิสัยที่จะควบคุมการตัดสินใจของเรา หรือเราได้สร้างแรงกระตุ้นการซื้อสินค้า เช่น การเข้าไปในซูเปอร์มาเก็ตและหยิบสินค้ามาชิ้นหนึ่ง แรงกระตุ้นที่ทำให้เราตัดสินใจซื้อโดยไม่มีเหตุผลอาจเนื่องมาจากการโฆษณา รูปแบบของการหีบห่อสินค้า เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่ใช้กับกระบวนการนี้ไม่ได้คือความจำกัดของรายได้

จากระบวนการดังกล่าวข้างต้น กระบวนการเลือกเชิงเหตุผลจะช่วยผู้บริโภคในการประยุกต์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในกระบวนการของการกำหนดและหารายได้ ความปรารถนาจะบรรลุได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ที่แน่นอน ระดับรายได้จะเป็นตัวกำหนดความสามารถของเราและความปรารถนาของเราเพื่อที่จะเข้าไปสู่ระบบของตลาด กระบวนการของการได้มาในเป้าหมายและการกระตุ้นความพึงพอใจนั้นจะพิจารณาจากทางเลือกเกี่ยวกับต้นทุนและทางเลือกของการซื้อ

5. ทฤษฎีการตัดสินใจตามแนวคิดของนักพฤติกรรมนิยม (พรวณิ เกษกมล, 2532, หน้า 62) ได้นำเสนอยุทธวิธีการตัดสินใจสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดปัญหาและเป้าหมายของผู้รับคำปรึกษา
2. ตกลงที่จะบรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษาร่วมกัน
3. รวบรวมวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ
4. รวบรวมข้อมูลสำหรับตัวเลือก
5. ตรวจสอบผลที่จะเกิดจากตัวเลือก
6. คำนึงกับเป้าหมายตัวเลือกและผลที่จะเกิดซ้ำอีกครั้ง
7. ทำการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่พัฒนาการใหม่
8. สรุปกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้กับปัญหาใหม่

ปัญหาการตัดสินใจเลือกมีมากมาย โดยมากเป็นเรื่องของอาชีพ เช่น จะเลือกเรียนวิชาอะไร จะเรียนต่อหรือลาออก จะเรียนที่ไหน จะเปลี่ยนวิชาเลือกดีไหม การเลือกอาชีพนำไปสู่การตัดสินใจ เช่น จะทำงานในบ้านหรือนอกบ้าน จะแต่งงานดีหรือไม่ แต่งกับใคร การแก้ปัญหาต้องหาเป้าหมายให้พบว่าการอะไร ถามตัวเองให้แน่ใจ พิจารณาคำคัญของตัดสินใจและความถี่ที่ผู้รับคำปรึกษาพูดถึง พิจารณาอย่างสนใจว่าที่เกิขึ้นน่าพึงพอใจหรือไม่ก่อนตัดสินใจต้องแน่ใจก่อนว่าจะเกิดผลดี ควรใช้ระบบค่านิยมเข้าช่วย เป้าหมายของการให้คำปรึกษาที่เพิ่มโอกาสความน่าจะเป็นของผลที่เป็นที่น่าพอใจให้มากที่สุด

ผู้ที่ทำการตัดสินใจได้ดีที่สุดต้องมีความสามารถในกระบวนการค้นหาข้อมูลต่างๆ มาใช้ดังนี้คือ

1. มีตัวเลือกที่จะกระทำได้มากมาย
2. สำรวจเป้าหมายให้ได้มากที่สุดและเป็นเป้าหมายที่เป็นค่านิยมของเรามากที่สุด
3. ให้น้ำหนัก ตีราคาความเสี่ยงของผลที่จะเกิดอย่างระมัดระวังทั้งผลที่จะเกิดขึ้นทางบวกและลบเราจะต้องค้นหาทุกตัวเลือก
4. ค้นหาข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการประเมินตัวเลือก
5. รับข้อมูลที่ถูกต้องที่ผ่านการพิจารณาแล้วว่าดีมาเป็นของตัวเอง แม้ว่าในระยะแรกของเขาอาจไม่ชอบสิ่งนั้น แต่เมื่อคิดว่ามีประโยชน์ก็ควรคิดว่าเป็นความคิดของตน
6. ตรวจสอบซ้ำอีกครั้งถึงผลของตัวเลือกทั้งทางบวกและทางลบ และตัวเลือกที่ไม่ยอมรับก่อนการตัดสินใจ
7. ศึกษารายละเอียดก่อนตัดสินใจ มีการวางแผนเป็นพิเศษเพื่อรู้ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

6. ทฤษฎีการตัดสินใจของเจอร์เลต (Gerlett)

เจอร์เลต (อ้างถึงใน ทิพย์มาศ ทองมณี, 2530, หน้า 11) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการตัดสินใจว่าเป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ โดยเริ่มจากจุดหมายหรือวัตถุประสงค์และบุคคลที่มีความประสงค์ที่ต้องการตัดสินใจ บุคคลนั้นก็ประสงค์จะได้รับข้อเสนอ โดยเขาจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของเขา ต่อจากนั้นบุคคลที่จะพิจารณาข้อมูลที่ได้รับและพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกสำหรับการทำนายผลอาจเกิดขึ้นกับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความงามปรารถนาของบุคคลนั้น ซึ่งการทำนายผลมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับข้อมูลที่รวบรวมได้นั้น ให้น้ำหนักในการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

สำหรับขั้นต่อไปเป็นระบบค่านิยม ในขั้นนี้บุคคลจะพิจารณาถึงผลที่พึงปรารถนา เขาจะเปรียบเทียบกับผลที่ได้รับจากระดับขั้นของค่านิยม เช่น ถ้าเขาเลือกวิชาชีพนี้เพื่อต้องการเงินมากหรือคาดได้ว่าเขาต้องการเรียนจบในสาขาวิชานี้ได้และจะมีโอกาสศึกษาต่อ เขาจะต้องตั้งคำถามว่าค่านิยมสูงสุดของเขานั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจเลือกของเขาเหมาะสมยิ่งขึ้น

ส่วนขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลและเลือกตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นผลจากการตัดสินใจครั้งนี้โดยผลที่ได้รับเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของข้อมูล หรือตัดสินใจที่จะสำรวจต่อไป โดยวางแผนสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่เพื่อการตัดสินใจครั้งต่อไป

วงจรกระบวนการตัดสินใจของเจอร์เลต (Gerlett) ประกอบด้วยสาระที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. จุดมุ่งหมาย บุคคลต้องการตัดสินใจเมื่อมีทางเลือกอย่างน้อย 2 ทาง

2. ข้อเสนอแนะ บุคคลต้องค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกนั้นๆ
3. ความเป็นไปได้ โดยจะต้องค้นหาความเป็นไปได้ทั้งหมดของกิจกรรม
4. ความเป็นไปได้ของผลที่ได้รับ โดยจะต้องตรวจสอบลำดับความเป็นไปได้ใน

แต่ละทางเลือก

5. ความน่าจะเป็นของผลที่ได้รับ โดยการทำนายความน่าจะเป็นของแต่ละระดับ
6. ค่านิยม โดยประเมินความต้องการของบุคคลในแต่ละลำดับ
7. การประเมินผล โดยการประเมินความเหมาะสมและเลือกตัดสินใจ
8. การตัดสินใจ มีการตัดสินใจซึ่งอาจเป็น
 - 8.1 การตัดสินใจสิ้นสุด
 - 8.2 การค้นหาข้อมูลสารสนเทศใหม่

7. ทฤษฎีการตัดสินใจของคาร์คฮัฟฟ์

คาร์คฮัฟฟ์ (Carkhuff, อ้างอิงจาก พรรณี เกษมกล, 2532, หน้า 60-61) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจว่า ประกอบไปด้วย

1. กำหนดปัญหา ผู้ให้คำปรึกษาสำรวจปัญหาและพยายามเข้าใจปัญหาใน ลักษณะที่ผู้รับคำปรึกษาคิด คาร์คฮัฟฟ์เชื่อว่ากระบวนการเป้าหมายในการให้คำปรึกษา คือ ต้องมีความ เข้าใจที่ตรงกันกับผู้รับคำปรึกษา
2. แยกย่อยบริการ รวบรวมการกระทำและค่านิยมต่างๆ แล้วแปรค่านิยมเป็น ความต้องการว่าหมายความว่าอย่างไร
3. พิจารณาการกระทำตรวจสอบค่านิยมและตัวเลือกว่า ตัวเลือกใดให้ความ พอใจสูงสุด ผู้ให้คำปรึกษาอาจช่วยบอกค่านิยมและการกระทำในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาไม่รู้
4. ช่วยตัดสินใจเลือกการกระทำและการเลือกด้วยการใช้ตารางการตัดสินใจ มีการ ใช้เครื่องหมายทางพีชคณิต คำนวณน้ำหนักของค่านิยมกับตัวเลือกแต่ละตัว รวมผลแต่ละตัวเลือก ตัวที่ได้คะแนนมากที่สุดคือตัวที่ควรเลือก

แนวความคิดของคาร์คฮัฟฟ์แสดงถึงการตัดสินใจ 4 ขั้นตอนคือ กำหนดปัญหา แยก ย่อยปัญหา พิจารณาการกระทำและตัดสินใจ รูปแบบนี้ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นช่วย พิจารณาตัวเลือกปัญหา รู้แนวทางเลือกอย่างมีเหตุผล

8. ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

รีดเดอร์ (Reeder, 1971, pp. 1-7) ได้อธิบายการกระทำทางสังคมว่าประกอบไปด้วย กลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เหตุผลในการกระทำของมนุษย์ที่ รีดเดอร์ (Reeder) กล่าวไว้คือ

ปัจจัยดึงดูดให้เกิดการกระทำ เช่น

1. เป้าประสงค์
2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา
3. ค่านิยมร่วม
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ เช่น

1. ความคาดหวัง
2. ข้อผูกพัน
3. แรงเสริม

ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการกระทำ เช่น

1. โอกาส
2. ความสามารถ
3. การสนับสนุน

รีดเดอร์ (Reeder) ได้ให้คำอธิบายถึงปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม

ดังนี้

1. บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจเอง ได้คิดว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ
2. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจและเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ
3. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจได้ให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการคัดเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
4. อาจจะมีเหตุผลสองหรือสามประการ หรืออาจไม่มีเลยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำ
5. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้
6. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปในแต่ละบุคคล
7. เหตุผลที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางที่เขาได้เลือกแล้ว

จากแนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ที่อธิบายการกระทำของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการและการที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรหลานศึกษา ก็นับเป็นการกระทำทางสังคมอย่างหนึ่งเพราะเป็นตัวส่งเสริมให้สังคมมีคนที่มีความรู้ มีการศึกษาเพิ่มขึ้น ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่ตัดสินใจก็จะมีปัจจัยที่จะสนับสนุนในการตัดสินใจตามที่ได้กล่าวข้างต้นปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรือหลายๆ ปัจจัย

9. แนวความคิดที่เกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนในการศึกษา

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530, หน้า 37) ได้กล่าวว่า นักเรียนบางคนมีความปรารถนาที่จะเข้าศึกษา แต่มีปัญหาตรงที่ผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียได้ ทำให้นักเรียนเกิดความคับข้องใจเป็นกังวลกับค่าใช้จ่ายในการเรียน ลักษณะเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญมากต่อการรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย แต่ก็ถือเป็นหน้าที่ ที่ผู้ปกครองจะต้องให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 11 ระบุว่า “บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว” ดังนั้น รายจ่ายในการศึกษาถือเป็นการลงทุน เพราะรายจ่ายนี้ทำให้ออกดอกออกผลในอนาคต เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาเพิ่มเขาจะมีความรู้ ความสามารถ ที่จะรับและใช้ข่าวสารต่างๆ ได้ดี การลงทุนในการศึกษาจึงถือเป็นกระบวนการปรับปรุงทรัพยากรบุคคล ให้มีความรู้ ความชำนาญ สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมและข่าวสารใหม่ๆ ได้ดี ทำให้เขาสามารถทำงานใหม่ๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาด้อยกว่า ฉะนั้นการลงทุนในการศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่เพิ่มผลผลิตและรายได้ในอนาคตเช่นเดียวกับการลงทุนในเครื่องจักรหรือโรงงาน (capital good) ก็เพื่อจะมุ่งหวังผลิตสินค้าและสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นในอนาคต (future income earning) และในการลงทุนในการศึกษาเงินที่ผู้ปกครองใช้ในการลงทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานจะเป็นเงินออมของครอบครัวหรืออาจจะเป็นเงินกู้ ซึ่งถ้าเป็นเงินกู้ก็ต้องใช้คืนด้วยเงินออมในที่สุด เมื่อการลงทุนเป็นเช่นนี้รายจ่ายในการศึกษาที่คาดว่าจะทำให้บุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้น (earning power) ในอนาคตนั่นถือว่าเป็นรายจ่ายในการลงทุนในทุนมนุษย์ (investment in human capital) ที่ควรต้องได้รับผลประโยชน์จากการลงทุน บิดา มารดาหรือผู้ปกครองจะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของการมีความสุข ความอึดเอิบใจ หรือได้รับอรรถประโยชน์ (utility) จากการลงทุน บุตรหลานก็จะได้รับประโยชน์แก่ตัวเองในด้านประสิทธิภาพและพลังในการหารายได้ (earning power) ดังนั้นผู้ปกครองที่เป็นผู้ลงทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานจะมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจอย่างไรว่าจะ

ลงทุนหรือไม่ลงทุน หรือผู้ปกครองจะรู้ได้อย่างไรว่าการลงทุนการศึกษาให้บุตรหลานนั้นจะคุ้มหรือไม่คุ้ม

หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในการลงทุน

หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจลงทุนมีหลายหลักเกณฑ์ เช่น

1. พิจารณาการลงทุนตามแนวคิดมูลค่าปัจจุบัน (present value)
2. พิจารณาการลงทุนตามแนวคิดอัตราผลตอบแทนภายใน (internal rate of return)

ในการตัดสินใจลงทุนไม่ว่าวิธีใด จะต้องมีการประมาณการทางด้านต้นทุนและผลประโยชน์ในการลงทุน การประมาณการมีความคลาดเคลื่อนไม่แน่นอน โดยเฉพาะเป็นเรื่องในอนาคตด้วยแล้วย่อมไม่แน่นอนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการประมาณการจะต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และมีข้อมูล นอกจากนั้นในการตัดสินใจว่าจะลงทุนหรือไม่ลงทุน ควรจะคำนึงถึงความเป็นไปและความเสี่ยงมากพอสมควร

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ถือได้ว่าการตัดสินใจเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะผู้ปกครองที่จะต้องตัดสินใจเลือกสถานที่ที่จะให้บุตรหลานศึกษาต่อ ดังนั้นการตัดสินใจของผู้ปกครองจะถูกต้อง หรือเหมาะสมเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจ และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดตัวแปร ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง เป็นตัวแปรวัดการตัดสินใจด้วย

ธีรช อุดมไพจิตรกุลและศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2544, หน้า 9-15) ได้อธิบายเกี่ยวกับอุปสงค์การศึกษาว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยใหญ่ๆ 4 ประการ คือ เศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และปัจเจกชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการทางการศึกษาของปัจเจกชนและสังคม อุปสงค์ของการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง คือ

1. การวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการของสังคม หรือคาดการณ์ความต้องการศึกษาหรืออุปสงค์การศึกษาในอนาคต อุปสงค์ด้านการศึกษาจะเพิ่มตลอดเวลาตามความต้องการของผู้เรียน สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ตอบสนองผู้เรียนโดยไม่คำนึงถึงตลาดแรงงาน เพียงแต่ประมาณประชากรเพิ่มเท่าใด และจะเข้าเรียนเมื่อใด โดยใช้ข้อมูลในอดีตและปัจจุบันเป็นเครื่องมือในการประมาณอุปสงค์การศึกษา

2. การวิเคราะห์ความต้องการกำลังคน เป็นวิธีการวิเคราะห์ประเภทและระดับของกำลังคนที่ต้องการของตลาดแรงงานว่าต้องการแรงงานประเภทใด ระดับใด อย่างละเท่าใด โดยอาศัยโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นฐานในการวิเคราะห์โดยเฉพาะตัวเลข และจากรายได้ที่คำนวณโดยวิธีประมาณจากผลผลิต

3. การวิเคราะห์ผลตอบแทนของการศึกษา เป็นการวิเคราะห์ผลที่มีการเกิดขึ้น หรือผลตอบแทนจากการลงทุนการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อสร้างทุนด้านมนุษย์ เพื่อไปผลิตสินค้าและบริการอีกทอดหนึ่ง โดยจะใช้ข้อมูลในอดีตเพื่อมาศึกษาความสัมพันธ์ของการลงทุนทางการศึกษาและผลที่เกิดขึ้น

ดังนั้นอุปสงค์ทางการศึกษา ก็คือการศึกษาคือความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการกำลังคน ที่จะผลิตมาเพื่อให้สัมพันธ์กับความต้องการของสังคม และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่ต้องศึกษาจุดมุ่งหมาย และองค์ประกอบที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จ คือการได้ประกอบอาชีพ ที่ตรงกับสาขา ระดับการศึกษาที่เรียนมา ซึ่งสอดคล้องกับการลงทุนทางการศึกษา ที่ต้องศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาดแรงงาน ก่อนที่จะตัดสินใจ เพราะการลงทุนทางการศึกษา ใช้ทรัพยากรที่เป็นมนุษย์โดยมุ่งหวังผลกำไรในอนาคต ฉะนั้นจึงต้องวิเคราะห์อุปสงค์ทางการศึกษาให้ดีก่อนตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อลงทุนทางการศึกษาอย่างจำกัดและมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปแล้วแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการที่จะส่งบุตรหลานศึกษาต่อ โรงเรียน อำนวยศิลป์ธนบุรี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผู้ปกครองสามารถที่จะเลือกวิถีทางที่ดีที่สุดให้กับบุตรหลานเพื่อให้ได้รรถประโยชน์มากที่สุดและก่อให้เกิดความพอใจมากที่สุด การตัดสินใจเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ เพราะเศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะเลือกทางเลือกต่างๆ ที่ให้รรถประโยชน์มากที่สุด ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ซึ่งกระบวนการเลือกจัดเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว (dynamics) โดยการใช้อิทธิพลหรือจากพลังปัจจัยหลายๆ ด้าน การที่ผู้ปกครองส่งบุตรหลานศึกษาต่อ โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรีนั้น จัดเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจอย่างรอบคอบและกระบวนการตัดสินใจดังกล่าวมิได้กระทำในทันทีทันใด ผู้ปกครองต้องอาศัยข้อมูลและทางเลือกต่างๆ ที่เป็นเหตุเป็นผลและการตัดสินใจของผู้ปกครองจะเกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ โดยมองว่าผู้ปกครองตัดสินใจเลือกสถานที่เรียนที่โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี ก็เพราะทางเลือกนี้จะนำไปสู่เป้าหมายที่ผู้ปกครองต้องการและในสภาพที่มีข้อมูลของการตัดสินใจมีพร้อมสมบูรณ์และทราบผลและความน่าจะเป็นของแต่ละทางเลือกชัดเจน การตัดสินใจของผู้ปกครองจึงจะสมเหตุสมผล ซึ่งการตัดสินใจนับเป็นกระบวนการที่สำคัญมาก ถ้าผู้ปกครองตัดสินใจถูกต้องก็จะทำให้ตนเองและบุตรหลานพอใจ มีความสุข แต่ถ้าตัดสินใจผิดพลาดผลที่ตามมาก็จะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำเอาการตัดสินใจมาใช้เป็นตัวแปรตามในการวิจัยในครั้งนี้

10. ทฤษฎีอำนาจผู้ปกครองและการยอมทำตามของบุตร (Theory of Parental Power and Child Compliance)

รอลลินส์และโทมัส (Rollins and Thomas, 1975, pp. 38-60, อ้างอิงจากวรรณิ สอนพานิช, 2546, หน้า 17-18) ได้ศึกษาว่ามีผู้ปกครองใช้พฤติกรรมอย่างไรในการชักจูงให้บุตรทำในสิ่งที่ผู้ปกครองปรารถนา ซึ่งก็คือที่มาของทฤษฎีอำนาจของผู้ปกครองและการยอมทำตามของบุตรโดยใช้ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนและทฤษฎีอำนาจทางสังคมมาเป็นสิ่งช่วยประกอบเชื่อมประสานตัวแปรต่างๆ ให้รวมเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้อง ซึ่งรอลลินส์และโทมัสกำหนดให้มีตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นพฤติกรรมของผู้ปกครอง 4 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูบุตรอำนาจผู้ปกครอง ความพยายามควบคุมเชิงเหตุผลและรุนแรง และคุณค่าที่ได้รับจากการที่บุตรยอมทำตาม กลุ่มที่สองเป็นพฤติกรรมของบุตร 3 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ในอำนาจผู้ปกครอง คุณค่าที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู และการยอมทำตามผู้ปกครอง กลุ่มที่สามเป็นพฤติกรรมของบุคคลอื่น 2 ตัวแปร ประกอบด้วยทางเลือกอื่นในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการต่อต้านความพยายามที่จะควบคุมบุตรของผู้ปกครองโดยบุคคลอื่น

จากแนวความคิดการแลกเปลี่ยนนั้น มีนัยว่า เมื่อทั้งสองฝ่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่เป็นการแลกเปลี่ยนอันก่อให้เกิดรางวัลอันเป็นคุณค่าแก่ทั้งสองฝ่าย ทำให้แบบแผนนี้สามารถที่จะกระทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในที่นี้จะเห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรก่อให้เกิดรางวัลแก่บุตร โดยทางตรง คือ บุตรได้รับความรักความเอาใจใส่จากผู้ปกครองซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าที่ผู้ปกครองให้แก่บุตร ขณะที่การยอมทำตามของบุตรตามคำขอร้องของผู้ปกครองก่อให้เกิดรางวัลแก่ผู้ปกครอง ถือว่าการเชื่อฟังคำแนะนำของผู้ปกครองของบุตรให้คุณค่าแก่ผู้ปกครอง กระบวนการนี้จะกระทำไปอย่างต่อเนื่องเพราะให้ผลตอบแทนซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามการยอมทำตามของบุตรอาจจะลดลง ในกรณีที่บุตรโตขึ้นบทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูจะลดลงและมีสิ่งอื่นเข้ามาอบรมสั่งสอนแทน

ส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจทางสังคมนั้น หมายถึง ความพยายามที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะควบคุมบุคคลอื่นก่อให้เกิดผลทางจิตใจแก่ผู้ถูกควบคุมว่าจะยอมทำตามหรือต่อต้าน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้ควบคุมด้วยว่าจะเป็นอย่างใดหรือไม่ ซึ่งตามแนวความคิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้อธิบายอำนาจของบิดา โดยการที่ผู้ปกครองมีอำนาจโดยอ้อมต่อการยอมทำตามของบุตรโดยผ่านทาง การอบรมเลี้ยงดูทางหนึ่ง ส่วนอีกทางหนึ่งจะเป็นอิทธิพลโดยตรงที่ผู้ปกครองพยายามจะควบคุมบุตร โดยอาจจะใช้การให้เหตุผลหรือความรุนแรง อย่างไรก็ตามการยอมทำตามของบุตรที่มีต่อผู้ปกครองอาจจะลดลงในกรณีที่มีการต่อต้านการพยายามควบคุมของผู้ปกครองโดยบุคคลอื่น เช่น ครู เป็นต้น

ดังนั้นในเรื่องการตัดสินใจของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานศึกษาต่อ โรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี ซึ่งเป็นกระบวนการคัดเลือกที่ผู้ปกครองกระทำต่อบุตรหลาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบุคคลที่มีบทบาทมากกว่าเด็กในเรื่องการตัดสินใจศึกษาต่อโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี ก็คือ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง เพราะเด็กโดยทั่วไปมักจะปฏิบัติตามความต้องการของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีอำนาจของผู้ปกครองและการยอมทำตามของบุตรที่ประกอบด้วยแนวคิดคือ การควบคุมบุตรในเชิงการให้เหตุผลและหรือในเชิงบังคับเพื่อให้บุตรยอมทำตาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยคือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง

ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ของโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้บุตรหลาน ผู้ปกครองจะประเมินค่าจากปัจจัยต่างๆ ของโรงเรียนด้วยหลักการและเหตุผล โดยมุ่งหวังว่าบุตรหลานจะประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาการ และสามารถพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม ทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างไม่เสียเปรียบ ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่ผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมีดังนี้

1. ด้านบุคลากร

บุคลากรในโรงเรียน หมายถึง บุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะรับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยทางอ้อมชอบ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน

1.1 ผู้บริหาร

ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะมีความสำคัญต่อสถานศึกษา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยการให้การทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณสมบัติของผู้บังคับบัญชาที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2542, หน้า 189)

1. มีความเข้าใจความเป็นมนุษย์
2. มีปฏิภาณไหวพริบดี
3. มีความสามารถในการประสานงานและตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด
4. มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี
5. มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อคำสั่ง
6. มีอารมณ์มั่นคง
7. ไม่เคร่งครัดต่ออำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการจนเกินไป

8. มีทักษะทางเทคนิค (Technical Skill)

ผู้บริหารในสถานศึกษามีภารกิจที่สำคัญ คือ การสร้างสมดุลองและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ตนเอง ครู บุคลากร และนักเรียนทุกคนในสถานศึกษา คุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนขึ้นอยู่กับการบริหารบุคลากรของผู้บริหาร ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงานบุคคลได้ดังนี้ (นวลอนงค์ นวลเขียว, 2537, หน้า 21)

1. การจัดหาบุคลากร (Recruitment) เป็นกระบวนการ ตั้งแต่การแสวงหาการคัดเลือก และการบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าทำงาน

2. การจัดบุคลากร (Personnel Management) เป็นการจัดเพื่อให้บุคลากรทำงานด้วยความพอใจ ได้แก่ การจัดวางบุคคลเข้าทำงานในหน้าที่ต่างๆ ในการทำงานการจัดสวัสดิการและความมั่นคง การจัดบริการ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการทำงานรวมทั้งการประเมินผลงานด้วย

3. การพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) ได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ การงาน ความรู้ และทักษะในการทำงาน สุขภาพ

4. การให้พ้นจากงาน (Withdrawal) ได้แก่ การจัดสวัสดิการและการรักษาสุขภาพจิตของบุคลากรให้พ้นจากหน้าที่ด้วยเหตุต่างๆ

ละออ ชูติกร (2537, หน้า 235-236) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาและความสัมฤทธิ์ผลของงานนั้น นอกจากความร่วมมือของทุกฝ่ายแล้ว ยังขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญ คือ คุณลักษณะของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารเป็นเสมือนหลักในการดำเนินงาน เป็นผู้ร่วมวางแผนและนโยบาย เป็นผู้ที่จะทำให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นตัวอย่างแก่ครูและเด็กทั้งในด้านความรู้ ความคิด การปฏิบัติตน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีความรอบรู้เข้าใจหลักของการจัดการศึกษา สามารถใฝ่ความรู้แก่ครู ผู้ปกครอง และอธิบายหลักของการจัดการศึกษาได้ชัดเจน รอบรู้ข่าวสาร ตลอดจนปัญหาของสังคม ติดตามข่าวสารและรู้จักใช้วิจารณ์ตามวิญญูตามความรู้และประสบการณ์ของตนและจะต้องเป็นผู้ก่อปรด้วยคุณธรรม ต้องปฏิบัติตนให้ผู้ที่เป็นครู ผู้ปกครอง และเด็กตระหนักในคุณงามความดี จนเป็นที่เคารพนับถือ เป็นที่ปรึกษาได้ คุณธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมี ดังนี้

1. มีความรัก ความเมตตาครูณา
2. เสียสละ อดทน
3. มีความเอื้ออาทร เอื้อเพื่อเผื่อแผ่
4. ซื่อสัตย์ สุจริต
5. มีความยุติธรรม

6. ใจกว้างไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
7. มีความรับผิดชอบ
8. สุภาพอ่อนโยน
9. จริงใจ
10. ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2540, หน้า 101-105) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของผู้บริหาร ดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์ ผู้บริหารควรมีหน้าที่

1.1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา แล้วกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายทางการบริหาร

1.2 ระลึกเสมอว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียน

1.3 ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา

1.4 ทำให้บุคลากรทางการศึกษายอมรับทางการศึกษา ทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ และให้ทุกคนแปลจุดมุ่งหมายสู่การปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

1.5 ค้นหาวิธีที่ดีสำหรับทำให้เป้าหมายบรรลุสัมฤทธิ์ผล

1.6 หาวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาทุกคน และก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในระหว่างบุคลากรทางการศึกษาด้วยกัน

2. ด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีหน้าที่

2.1 ออกแบบรูปแบบเพื่อการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า โดยผ่านทางการเลือกแนวทางที่ดีที่สุด

2.2 กำหนดผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน

2.3 ทำความกระจ่างในสิ่งที่ต้องการให้สัมฤทธิ์และการปรับปรุงระบบค่านิยมของสังคม

2.4 วางแผนสำหรับผลสัมฤทธิ์และการปรับปรุงระบบค่านิยมของสังคม

2.5 ทำแนวทางให้ยืดหยุ่นเพื่อปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกิจกรรมทั้งหลายของชีวิต

2.6 ทำแผนงานให้สมบูรณ์

2.7 ทบทวนแผนงานอยู่เสมอ

2.8 ทำแผนการศึกษาของโรงเรียนให้เข้ากับแผนของประเทศ

2.9 ร่างแผนงานโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิจัย

2.10 ทำแผนให้เป็นจริงและปฏิบัติได้

2.11 ใช้บริการของผู้เชี่ยวชาญ

2.12 ทำให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนเข้าใจแผน

3. ด้านการจัดองค์การ ผู้บริหารควรมีหน้าที่

3.1 วางโครงสร้างของการจัดองค์การรูปแบบของตำแหน่งและความสัมพันธ์

3.2 กำหนดตำแหน่งของบุคลากร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย

3.3 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากร

3.4 ส่งเสริมพฤติกรรมกลุ่มสู่ผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาโดยผ่านทาง การปฏิบัติงาน กระบวนการสื่อความหมายและการประเมินผล

3.5 ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยของกลุ่ม โดยผ่านทางความสัมพันธ์ที่ดี การแสดงออกด้วยตนเอง และการนำตนเอง

3.6 ก่อให้เกิดบรรยากาศแบบประชาธิปไตย โดยผ่านทางความสัมพันธ์อันดี

3.7 ส่งเสริมประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพื่อทำให้วัตถุประสงค์สัมฤทธิ์ผล

3.8 คงไว้ซึ่งมิตรภาพ ความเคารพและความมั่นใจในระหว่างบุคลากร

4. ด้านการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรมีหน้าที่

4.1 แนะนำบุคลากรว่าควรจะทำอะไรบ้าง

4.2 ทำกิจกรรมทั้งหลายดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

4.3 ประสานงานองค์ประกอบต่างๆ ที่ครอบคลุมทิศทางของการทำงาน เช่น สถานการณ์ เครื่องมือ การเงิน ความรู้และทักษะ

4.4 ได้ผลจากการทำงานมากที่สุด โดยลงทุนน้อยที่สุด

4.5 เคารพความรู้ บุคลิกภาพ และเกียรติของบุคลากรทุกคน

4.6 ทำให้บุคลากรเคารพตนเองและมีความพอใจในตัว

4.7 ก่อให้เกิดความสามัคคีในพลังทางกาย สังคม และเศรษฐกิจ

4.8 เป็นผู้ประสานระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง

4.9 เป็นผู้ประสานงานในเรื่องหลักสูตร วิธีสอน กฎ ระเบียบ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

4.10 ใช้อำนาจและหน้าที่ตัดสินใจในกิจกรรมของบุคลากร

- 4.11 ทำให้บุคลากรรับผิดชอบต่องานที่ตัวเองทำ
- 4.12 กำหนดขั้นตอนของปัญหาเพื่อการแก้ปัญหา
- 4.13 ใช้วิธีแก้ปัญหาจากผลการอภิปรายของกลุ่ม
- 4.14 เข้าใจความรู้สึกและการตัดสินใจของบุคลากร และหลีกเลี่ยงการใช้

ความคิดเห็นของตนเองแต่ผู้เดียว

5. ด้านการประเมินผล ผู้บริหารควรมีหน้าที่

5.1 ประเมินผลกระบวนการทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ โดยการเปรียบเทียบมาตรฐานและค่านิยมที่กำหนดไว้

5.2 ค้นหาจุดอ่อนและแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าว

5.3 รู้จุดแข็งของบุคลากร

5.4 ประเมินผลเพื่อปรับปรุงงานและตัวบุคลากร

5.5 ประเมินผล เพื่อก่อให้เกิดความพอใจทางจิตวิทยา และปรับปรุงเรื่องมนุษยสัมพันธ์

5.6 ก่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชนให้ได้รับความสนใจและการร่วมมือจากประชาชน

5.7 ประเมินเจตคติของประชาชนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

5.8 ทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและเป็นปรนัย

5.9 ส่งเสริมการประเมินผลตนเอง และการปรับปรุงตนเอง

1.2 ครูผู้สอน

สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เด็กจะต้องเข้ามาสัมผัส ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษา คือ ครู เพราะครูมีอิทธิพลในด้านการสร้างความคิด พัฒนาสติปัญญา ความเชื่อ เจตคติและค่านิยม ดังนั้นครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญของครูในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานนั้นจำแนกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ และด้านความรับผิดชอบและการปกครองนักเรียน

นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล (2539, หน้า 32-33) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูสอนวิชาชีพที่ดีว่า ควรเป็นผู้มีทักษะในการทำงาน มีประสบการณ์ในงานอาชีพมาแล้วพอสมควร เป็นผู้มีการตัดสินใจที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน มีความชำนาญในการสอน มีหลักวิชาครู รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนและเข้าใจหลักการวัดผลที่ดี และเป็นผู้ชี้ช่องทางอาชีพให้กับนักเรียน

สอดคล้องกับแนวความคิดของ นางลักษณีย์ พลเดชและคณะ (2548, หน้า 44) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในสังคมสมัยใหม่ไว้ดังนี้

1. มีความรู้ทางวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม จะทำให้เข้าใจรากฐานของตนเอง
2. การประกอบอาชีพด้านการศึกษจะต้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพในด้านอื่นๆ เพื่อป้องกันการว่างงานและเป็นการสร้างเศรษฐกิจที่มีฐานกว้าง
3. การเข้าถึงความหลากหลายและความเป็นนานาชาติ ความหลากหลายทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ สังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจทางการศึกษาควรมีการเข้าถึงให้หลากหลาย เพราะปัจจุบันมีการเชื่อมต่อกันความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กันทั่วโลก จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันและสามารถปรับตัวได้

และ สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538, หน้า 22) ได้เสนอลักษณะของครูที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. ความเป็นครู คือ ทำตนเองเป็นแบบอย่างที่ดี รักเมตตาปราณีเด็ก รักอาชีพครู ใฝ่รู้ต่อโลกกว้าง รับผิดชอบต่อหน้าที่ ขอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวุฒิภาวะ ยุติธรรมมีชีวิตที่สงบและเรียบง่าย มีบทบาทช่วยเหลือสังคม
2. มีความรู้ดีในด้าน
 - 2.1 มีวิชาชีพเฉพาะอย่างลึกซึ้งเหมาะสมตามระดับการศึกษาที่สอน
 - 2.2 มีวิชาชีพครูวิทยาการจัดการจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การวิจัยและการประเมินผล
 - 2.3 ความรู้ทั่วไปโดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
3. ความสามารถในวิธีการสอน วิธีการอบรมและการพัฒนา และการเป็นผู้นำ ผู้ตามและผู้ประสานงานที่ดี โดยได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสมจนเกิดทักษะ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540, หน้า 6-8) ได้กำหนดระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการประกอบอาชีพครู รวม 9 ข้อ

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรมสั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิบัติยกย่องต่อความเจริญด้านร่างกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนเองโดยมิชอบ

6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ

7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

9. ครูพึงปฏิบัติตน ประพฤติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ชนาทิพย์ จุฑระกุล และคณะ (2536, หน้า 224) ได้กล่าวว่า ครูเป็นผู้มีหน้าที่ในการอบรมดูแล และปรับปรุงเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันของเด็กที่เคยปฏิบัติที่บ้านมาสู่ระบบที่มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น ระยะเวลาที่เด็กอยู่ที่โรงเรียนอย่างน้อยวันละ 6-8 ชั่วโมง ครูต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนดังนี้

1. เตรียมการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคน

2. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียน

3. อบรม สั่งสอน ฝึกพฤติกรรมและปกครองเด็ก

4. เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และจัดเก็บเข้าหมวดหมู่

5. ประสานงานกับครูใหญ่ เพื่อน ครู คนงานและผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ

6. ให้คำแนะนำเด็กและผู้ปกครอง

7. ตรวจสอบสุขภาพและการแต่งกายของเด็กทุกเช้า

8. ดูแลความปลอดภัยและช่วยเหลือเด็กที่เจ็บป่วย

9. ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของห้องเรียนและโรงเรียน

10. ติดต่อและร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนและชุมชน

11. เป็นตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชุมชน

12. ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป ครูนับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดในตัวผู้เรียนและครูเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ ในโรงเรียน

ครูยังเป็นบุคคลที่ทำให้คุณภาพการสอน ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.3 บุคลากรสนับสนุน

บุคลากรสนับสนุน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูหรือพี่เลี้ยง และผู้ทำหน้าที่ต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อให้ภารกิจของโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี

1.3.1 ครูผู้ช่วย

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ และพูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2537, หน้า 217) กล่าวว่า พี่เลี้ยงหรือผู้ช่วยครูเป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือครูและนักเรียนเกี่ยวกับงานต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ครูผู้ช่วย หมายถึง บุคคลที่อยู่ระหว่างการเตรียมตัวที่จะเป็นครูเด็กเล็กต่อไป ดังนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับครูตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด นอกจากนี้ครูผู้ช่วยต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าเข้าใกล้ ใฝ่ต่อความรู้สึกลึกและความต้องการของคนอื่น สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก เต็มใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบต่อปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษา

1) หน้าที่และความรับผิดชอบ

1.1) ช่วยครูประจำชั้นวางแผนการสอน และจัดกิจกรรมประจำวัน ตามที่ได้รับมอบหมาย

1.2) ช่วยจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน จัดมุมความสนใจ ทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์ตามที่ครูประจำชั้นมอบหมาย

1.3) ช่วยดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียนเมื่อครูประจำชั้นไม่อยู่

1.4) ช่วยดูแลทำความสะอาดห้องเรียน และเก็บของเข้าที่ให้เรียบร้อย

1.5) ช่วยครูในเรื่องต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

1.6) มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร

1.7) ปฏิบัติต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

1.8) เข้าร่วมประชุมของบุคลากรทุกครั้ง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาปฐมวัย

1.9) เข้าร่วม หรือ เป็นสมาชิกของสมาคมชมรม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาวิชาการด้านการปฐมวัยศึกษา

1.10) ดูแลงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

1.3.2 พนักงานขับรถ

บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนี้ มีหน้าที่รับผิดชอบในการขับรถดูแลรักษาความสะอาดรถ รวมทั้งซ่อมแซมบำรุงรักษา และตรวจสภาพรถให้พร้อมจะใช้งานได้ตลอดเวลา ต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องมีใบอนุญาตขับขี่ และได้รับการฝึกอบรมจากกรมการขนส่งทางบกหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่จัดขึ้น ต้องเป็นบุคคลที่มีกิริยามารยาทดี มีความรอบคอบระมัดระวัง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก รวมทั้งดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี

1) หน้าที่และความรับผิดชอบ

1.1) ขับรถรับ-ส่งเด็กด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ
1.2) ดูแลรักษาทำความสะอาดทุกวัน
1.3) ซ่อมแซม บำรุงรักษา รวมทั้งตรวจสอบสภาพรถให้พร้อมที่จะใช้งานได้อย่างปลอดภัย

1.4) นำรถไปตรวจสภาพตามระยะเวลาที่กำหนด

1.5) ช่วยครูดูแลความปลอดภัยให้เด็กขณะขับรถและลงรถ และตรวจสอบจำนวนเด็กที่ขึ้นรถ

1.6) รับผิดชอบงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ด้านวิชาการ

ปัจจัยที่สำคัญในการบริหาร โรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง คือ งานด้านวิชาการ ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของฝ่ายวิชาการ คือ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลงานด้านวิชาการ สามารถแบ่งขอบข่ายได้ดังนี้

2.1 งานด้านหลักสูตร

หลักสูตรทางการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพที่ดีและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หลักการจัดงานด้านหลักสูตรจะต้องให้มีความสอดคล้องตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งได้กำหนดหลักการจัดหลักสูตรขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

(1) เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับสากล

(2) เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

(4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

(5) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

การจัดหลักสูตรด้านวิชาการตามหลักการข้างต้นนั้น มีจุดหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

(2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

(3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

(4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต

(5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

(6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

(7) เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย ทراثวิทยากรธรรมชาติและพัฒนาดังแวดล้อม

(9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

จากหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาเป็นแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตร จึงได้กำหนดหลักสูตรขั้นพื้นฐานดังนี้

(1) ระดับช่วงชั้น

ดังนี้

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

(2) สารการเรียนรู้

กำหนดสารการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

(2.1) ภาษาไทย

(2.2) คณิตศาสตร์

(2.3) วิทยาศาสตร์

(2.4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

(2.5) สุขศึกษาและพลศึกษา

(2.6) ศิลปะ

(2.7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี

(2.8) ภาษาต่างประเทศ

2.2 งานวัดผลและประเมินผล

จัดให้มีการวัดและประเมินผลไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อวัดคุณภาพและการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน เป็นการศึกษาพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข ส่วนที่บกพร่องของระบบการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาการและกิจกรรมการเรียนการสอน ต่างๆ ให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน

2.3 งานการเรียนการสอน

เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ งานการเรียนการสอนเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียนที่จะพัฒนา นักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมและเป็นที่ต้องการของสังคม ดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องมีความรอบรู้และพัฒนาการเรียนการสอน และกิจกรรมของครูและนักเรียนให้เหมาะสมกับโรงเรียนและสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่นักเรียน

ระดับประถมศึกษา ขอเก็บได้ไม่เกินปีละ 3,112 บาท

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขอเก็บได้ไม่เกินปีละ 3,360 บาท

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขอเก็บได้ไม่เกินปีละ 3,612 บาท

ยกเว้น โรงเรียนเอกชนการกุศลประเภทการศึกษาสงเคราะห์หรือประเภทการศึกษาพิเศษ ที่ได้รับอนุญาตให้แปรสภาพตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชนการศึกษาสงเคราะห์หรือประเภทการศึกษาพิเศษ (ฉบับ 2) พ.ศ. 2538 และ/หรือ ที่ได้รับการอุดหนุนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนการกุศล (ฉบับ 2) พ.ศ. 2538 ไม่ให้เก็บค่าธรรมเนียม

3.1.4 โรงเรียนประเภทสามัญศึกษาที่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ในอัตราไม่เกินร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐปีการศึกษา 2545 ไม่ให้เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน

3.2 การเก็บค่าธรรมเนียมอื่น

ให้โรงเรียนเอกชนทั้งประเภทสามัญและอาชีวศึกษา ขอเก็บค่าธรรมเนียมอื่นได้ตามความจำเป็น หากโรงเรียนจะขอเก็บเกินอัตราที่กำหนดหรือนอกเหนือ ให้โรงเรียนชี้แจงเหตุผลความจำเป็นประกอบคำขออนุญาตเป็นรายๆ ไป

ปัจจัยด้านการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณที่สูง ดังนั้น ผู้ปกครองจะมีความคิดที่รอบคอบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคุ้มค่ากับเงินค่าธรรมเนียมที่ชำระไปหรือไม่

4. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

การบริหารโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่าง คือ การจัดการเรื่องอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม มีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ดังนั้น อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน

อาคารสถานที่ หมายรวมถึง ตัวอาคาร สนาม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในโรงเรียน มีความสำคัญทำให้การศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนพอสรุปได้ดังนี้

- (1) ที่ตั้งโรงเรียน โรงเรียนต้องตั้งอยู่ในย่านชุมชน นักเรียนไปกลับสะดวกทุก

ฤดูกาล

(2) ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน น้ำท่วมไม่ถึง ไม่มีน้ำขังตลอดปี ภายในและภายนอกอาคาร โรงเรียนไม่มีขยะหรือสิ่งปฏิกูล

(3) โรงเรียนตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม โดยไม่ต้องอยู่ใกล้แหล่งการพนัน แหล่งเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม หรือแหล่งที่ไม่เจริญตาเจริญใจ

(4) โรงเรียนมีบริเวณเพียงพอให้นักเรียนได้เล่นพักผ่อน และปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี โดยเฉลี่ยควรมีเนื้อที่มากกว่า 8 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน

(5) บริเวณโรงเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลการตกแต่งอย่างเหมาะสม สวยงาม สะอาดเรียบร้อย และร่มรื่นอยู่เสมอ มีรั้วรอบขอบชิด มีไม้ดอกไม้ประดับไม้ยืนต้น ได้รับการดูแลตกแต่งสวยงาม มีที่นั่งพักผ่อน ทางเดินและสนามหญ้า ได้รับการปรับปรุงตกแต่งเป็นอย่างดี

(6) อาคารเรียนถาวร ทาสีหรือน้ำมันเรียบร้อย ห้องเรียนเป็นสัดส่วน สภาพใช้การได้ดีสะดวกต่อการเรียนการสอน

(7) โรงเรียนมีอาคารเรียนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยคำนวณอัตราเฉลี่ยของนักเรียนต่อห้องเรียน

(8) สุขลักษณะในห้องเรียน มีอากาศถ่ายเทดี ไม่ร้อนอบอ้าว จนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนมีประตูหน้าต่างขนาดถูกต้องและจำนวนมากพอ มีแสงสว่างเหมาะสมและทั่วถึง เด็กสามารถมองเห็นกระดานดีและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่มีเสียง ฝุ่น กลิ่นควันและสิ่งอื่นๆ รบกวน

(9) มีห้องส้วมและที่ปัสสาวะเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และแยกชายหญิง โดยมีเกณฑ์ดังนี้ นักเรียนชาย 100 คนแรกต่อ 3 ที่หรือมากกว่าและเพิ่ม 1 ที่ต่อนักเรียนที่เพิ่ม 50 คน นักเรียนหญิง 100 คนแรกต่อ 4 ที่ และให้เพิ่มอีกหนึ่งที่ ต่อจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น 35 คน ที่ปัสสาวะชาย 1 ที่ ต่อ 50 คน

ภายในโรงเรียน นอกจากมีอาคารเรียนบริเวณโรงเรียนสวยงามถูกสุขลักษณะแล้ว ควรต้องมีห้องพิเศษ เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องศิลปะและดนตรี ห้องพลานามัย ฯลฯ ห้องต่างๆ เหล่านี้ควรต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นครบถ้วน

5. ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกและการบริการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการบริการนักเรียนว่า การบริการนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของงานกิจการนักเรียน ควรมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัย และให้ผลดีต่อการเพิ่มพูนความสมบูรณ์ และประสบการณ์ชีวิตโดยตรงแก่นักเรียนเป็นอย่างดีและทั่วถึง การบริการนักเรียน ได้แก่ การจัดระบบความปลอดภัยของนักเรียน การบริการรถรับ-ส่งนักเรียน การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

5.1 การจัดระบบความปลอดภัยนักเรียน

การจัดระบบความปลอดภัยภายในสถานศึกษาเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถละเลยได้ เนื่องจากปัจจุบันระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยภายในสถานศึกษา และการป้องกันมิให้เด็กมีอันตรายจากสิ่งต่างๆ ในขณะที่เด็กอยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา ถูกกำหนดบังคับใช้ทั้งสถานศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ วัตถุประสงค์การบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีดังนี้

- (1) ป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นต่อเด็ก บุคลากรในสถานศึกษา
- (2) รักษาความปลอดภัยให้แก่เด็ก บุคลากร ขณะที่อยู่ในสถานศึกษาและในขณะที่เดินทางไปและกลับระหว่างบ้านกับสถานศึกษา
- (3) ให้ความรู้ในการป้องกันรักษาความปลอดภัยให้แก่ตนเองและผู้อื่น
- (4) ปลุกฝังนิสัยเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นให้เกิดเป็นนิสัยที่ดีและมีเจตคติที่ดีในเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัย
- (5) สร้างความมั่นใจและความสบายใจให้แก่ผู้ปกครอง ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเด็ก

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวในการดำเนินการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) นโยบายการให้บริการด้านความปลอดภัย ควรชัดเจนและเป็นที่ยึดมั่นในสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ควรจัดพิมพ์ข้อมูลให้ชัดเจนและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
- (2) กฎระเบียบด้านความปลอดภัย ผู้บริหารต้องศึกษากฎระเบียบต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดบริหารและดำเนินการเรื่องความปลอดภัยในครอบคลุมและถูกต้อง
- (3) การดำเนินการวางแผนเพื่อนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน บริการด้านความปลอดภัย
- (4) การติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูว่าการบริการด้านความปลอดภัยนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

สรุปได้ว่า การจัดระบบความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญซึ่งผู้บริหารควรตระหนักและเตรียมการ เพื่อให้นักเรียนได้รับความปลอดภัยในขณะที่อยู่ในโรงเรียน รวมถึงขณะที่เดินทางไปและกลับระหว่างบ้านและโรงเรียนให้ได้รับความปลอดภัย การดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัยเป็นการเพิ่มความรู้สึกอบอุ่นใจให้กับผู้ปกครองว่าบุตรหลานของเขามีความปลอดภัยตลอดเวลาที่อยู่โรงเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการตัดสินใจของผู้ปกครอง

5.2 การบริการรถรับ-ส่งนักเรียน

โดยปกติโรงเรียนเอกชนจะตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน เพื่อเป็นการสะดวกสำหรับผู้ปกครองในการรับ-ส่งบุตรหลาน ซึ่งในอดีตถือได้ว่าเป็นปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ปกครอง แต่ในปัจจุบันระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ไม่ใช่เป็นปัญหาสำคัญในการตัดสินใจ เพราะผู้ปกครองไม่ได้คำนึงถึงระยะทางในการเดินทางแต่จะคำนึงถึงความพึงพอใจในโรงเรียนเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองโรงเรียนเอกชนจึงมีการบริการรถรับ-ส่งนักเรียน ซึ่งการจัดบริการรถรับ-ส่งนักเรียนให้มีคุณภาพและความปลอดภัยจึงเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

พัชรี สวนแก้ว (2536, หน้า 85) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันมีหลายครอบครัวที่มีปัญหาเรื่องรับ-ส่งเด็ก ดังนั้น ในกลุ่มผู้ปกครองจึงอาจรวมกลุ่มจัดเวรรับ-ส่งเด็กในเส้นทางเดียวกัน อันจะเป็นการประหยัดเวลา และให้ความสะดวกแก่ผู้ปกครองที่มีปัญหา บริการรับ-ส่ง รถต้องอยู่ในสภาพปลอดภัยมีอุปกรณ์ภายในรถเหมาะสมกับวัยของเด็ก พนักงานขับรถต้องมีใบอนุญาตขับขี่และได้รับการฝึกอบรมจากการขนส่งทางบก ต้องมีบุคลากรดูแลเด็กในรถอย่างน้อย 1 คน และต้องไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ในรถตามลำพัง ยานพาหนะที่ใช้รับ-ส่งเด็ก จะต้องได้รับอนุญาตและมีการตรวจสอบและดูแลรักษาสภาพรถให้ดีเสมอ รถโรงเรียนจัดว่าเป็นรถโดยสารชนิดหนึ่ง ผู้ขับขี่ต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะผู้โดยสารเป็นเด็กนักเรียนตัวเล็กๆ เป็นเยาวชนของชาติ และต้องปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป การบริการรถรับ-ส่งนักเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้บุตรหลาน เพราะเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในการรับ-ส่งนักเรียน ทั้งนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของระบบความปลอดภัยของนักเรียนระหว่างการเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน

5.3 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน การประชาสัมพันธ์จะต้องอาศัยกระบวนการในการสร้างภาพลักษณ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความจริง และสอดคล้องกับพฤติกรรมที่แท้จริงของโรงเรียน กิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน

วิจิตร อาวะกุล (2534, หน้า 266) กล่าวว่า งานและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนควรจัดในโรงเรียนคือ

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน โดยอาศัยวารสารภายในการประชุมชี้แจงการประกาศ จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กีฬา สังสรรค์
2. สร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนอื่นๆ ในระหว่างครูทุกระดับ รวมทั้งกับนักเรียนให้มีความสัมพันธ์ที่อยู่เสมอและทุกคน
3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียน ครูกับผู้ปกครองนักเรียนให้เกิดขึ้น โดยตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น เพื่อเป็นสิ่งเชื่อมและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน
4. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมทั่วไปพยายามให้โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือหากชุมชนนั้นจัดขึ้นหรือร้องขอความช่วยเหลือหรือการให้ใช้อาคาร หรือบริเวณโรงเรียนจัดงาน
5. จัดตั้งสมาคม ชมรม สโมสรที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และต้องเอาใจใส่การดำเนินงานของสมาคมเหล่านี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วย เช่น สมาคมครู สมาคมศิษย์เก่า ชุมนุมที่เกี่ยวกับการศึกษา
6. ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สถานที่ของโรงเรียนบ้างตามสมควร เช่น ห้องประชุม สนามกีฬา สระว่ายน้ำ
7. ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนที่มีอยู่ให้สนับสนุนความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น
 - 7.1 ใช้กิจกรรมของครู นักเรียน เสริมสนับสนุนกิจกรรมส่วนรวม
 - 7.2 สิ่งพิมพ์และวารสารต่างๆ บทความ ต้องไม่ทำลายความสามัคคี แต่ช่วยเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และราบรื่นยิ่งขึ้น
 - 7.3 อุปกรณ์กีฬา โสตทัศน สนาม ฯลฯ ให้มีโอกาสดูใช้เพื่อความสามัคคีและสัมพันธ์
 - 7.4 กิจกรรมหรือบริการต่างๆ ที่โรงเรียนเอื้อเพื่อให้ได้
8. จัดกิจกรรมหรืองานต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามา หรือเชิญชวนให้เข้ามาร่วมหรือรับประโยชน์โดยตรงบ้าง เช่น การเชิญชวนตักบาตรปีใหม่ งานรื่นเริง
9. จัดตั้งผู้มีประสบการณ์ในชุมชนเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นกรรมการอุปถัมภ์กรรมการโรงเรียน
10. จัดตั้งกลุ่มที่เป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น กลุ่มเกี่ยวกับวัฒนธรรม กลุ่มกีฬา กลุ่มอาสาต่างๆ เป็นต้น

แนวคิดตามลักษณะพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียน

ภาวนา ทองศรี (2541) กล่าวว่า อายุ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรของผู้รับสารมีดังนี้

1. อายุ

อายุเป็นลักษณะประการหนึ่งที่ใช้วิเคราะห์ผู้รับสาร รายงานจากการวิจัยพบว่า คนเราเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่จะเปลี่ยนใจหรือถูกโน้มน้าวใจให้เปลี่ยนใจจะน้อยลง นอกจากนั้นอายุยังเป็นสิ่งที่กำหนดความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้ว คนหนุ่มสาวมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์และมองโลกในแง่ดีกว่าคนสูงอายุ ผู้ที่มีอายุมากมักเป็นคนที่ยึดถือการปฏิบัติ มีความรอบคอบสุขุมระมัดระวังมากกว่าคนหนุ่มสาว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะคนที่มีอายุผ่านประสบการณ์มากผ่านความยากลำบากและความผิดหวังในชีวิตมาแล้ว เพราะฉะนั้นการดำเนินชีวิตปัจจุบันควรมีอัตราการเสี่ยงน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

2. เพศ

การวิจัยทางจิตวิทยาหลายอันได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ผู้หญิงจึงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ นอกจากนั้นรายงานจากการวิจัยพบว่า ผู้หญิงมักถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีความสามารถในการคาดคะเน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แม่นยำมากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงมักจะโทษตัวเองเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ในขณะที่ผู้ชายมักจะโทษคนอื่นหรืออุปสรรคอื่นๆ แต่ไม่โทษตัวเอง

3. สถานะทางเศรษฐกิจ

สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายความว่า อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว การวิจัยทางนิเทศศาสตร์ ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างมากต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและสาร สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายที่ต่างกัน คนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวต่างกันย่อมมีค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่ต่างกัน คนที่มีอาชีพต่างกันย่อมมองโลกมีแนวความคิด อุดมการณ์ มีค่านิยมต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน เช่น คนที่รับราชการมักคำนึงถึงยศถาบรรดาศักดิ์ และคนทำงานเอกชนมักจะคำนึงถึงรายได้ รายได้ของคนย่อมเป็นเครื่องมือกำหนดความต้องการของคน ตลอดจนกำหนด

ความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และพฤติกรรมต่างๆ นอกจากครอบครัว อาชีพ และรายได้ เชื้อชาติก็มีบทบาทสำคัญต่อผู้รับสารเด็ก เช่น คนจีนมีความคิดว่ามีลูกชายดีกว่าลูกสาว เพราะคนแต่ละเชื้อชาติมีค่านิยม ทัศนคติ ความคิดต่างกัน

4. การศึกษา

คนที่ได้รับการศึกษาต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกรู้จักคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป คนที่การศึกษาสูงหรือความรู้ดีจะได้เปรียบอย่างมาก เพราะคนเหล่านั้นมีความรู้กว้างขวางหลายเรื่อง มีความเข้าใจในการต่างๆ ได้ดี แต่ไม่ค่อยเป็นคนเชื่ออะไรง่ายๆ โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย และคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ แต่ในขณะที่คนที่มีการศึกษาน้อยมักจะใช้สื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ฯลฯ

ข้อควรคำนึงในการวิเคราะห์การศึกษาของผู้รับสาร คือ จะต้องไม่ยึดถือเฉพาะพื้นฐานการศึกษาได้จากสถาบันการศึกษาของผู้รับสารเท่านั้น เพราะการแสวงหาความรู้นั้น สามารถกระทำได้ด้วยตนเองตลอดชีวิตจากแหล่งอื่นๆ เช่น จากสื่อมวลชนจากตำราต่างๆ เป็นต้น และอภิญญา เวชชย (2544, หน้า 82) ได้กล่าวว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความพร้อม มิได้หมายความว่า จะไม่เรียกร้องและคาดหวังต่อทางโรงเรียนตรงกันข้ามพ่อแม่ ผู้ปกครองจากครอบครัวที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ การศึกษากลับเป็นกลุ่มที่ตั้งคำถาม มีข้อเสนอ ข้อเรียกร้องต่อการเรียนการสอน การบริหารจัดการของโรงเรียนมากกว่า ขณะที่ครอบครัวมีรายได้น้อย ที่ผู้ปกครองต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัวรายวัน กับไม่มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากนัก พ่อแม่กลุ่มนี้มักจะคิดว่า ครู คือ ผู้รู้ที่รู้มากกว่า และรู้ดีกว่าตน ดังนั้นพ่อแม่กลุ่มนี้จึงไม่มีข้อเรียกร้องใดๆ ต่อทางโรงเรียน และไม่ค่อยเป็นฝ่ายเสนอความคิดเห็นใดๆ ต่อทางโรงเรียน จนกว่าจะพบว่าลูกหลานของตนนั้นเผชิญกับปัญหาบางอย่างหรืออยู่ในสถานการณ์ยากลำบากแล้ว จึงมาที่โรงเรียนแต่ก็เป็นช่วงเวลาที่ยากต่อการแก้ไขแล้ว ความเป็นจริงอีกประการหนึ่งคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่มีการศึกษาน้อย แม้จะดูเหมือนว่า ไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมากนัก แต่จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ถ้าโรงเรียนสามารถชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของเขา พวกเขาจะให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และมีความสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา ความร่วมมือดังกล่าวอาจจะไม่ใช่เรื่องเงินทุน แต่อาจจะเป็นเรื่องความชำนาญ ทักษะฝีมือด้านแรงงาน ซึ่งพร้อมที่จะเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ เหล่านั้นให้แก่ นักเรียนในรูปแบบต่างๆ แต่เนื่องจากรูปแบบความร่วมมือของ พ่อแม่ ผู้ปกครองในสังคมไทยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเรื่องการระดมทุน จึงทำให้กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองอีกเป็นจำนวนมาก

มารู้สึกว่าพวกเขาไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ และในที่สุดก็ปลิกตัวห่างออกมาซึ่งทำให้โรงเรียนสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและมีความหลากหลายไปอย่างน่าเสียดาย

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสถานศึกษา ตามแนวคิดของทฤษฎีของ (Dolence, 1991) ซึ่งได้กล่าวถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ที่ตั้ง ชื่อเสียงของสถาบัน อาคาร สถานที่และที่ตั้ง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับของ Chapman (1981) ที่ได้กล่าวถึง รูปแบบของสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาต้องประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน ทุนสนับสนุน ที่ตั้ง อาคารสถานที่ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย โดยเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ค่าเล่าเรียน
2. โปรแกรมการศึกษา
3. เกณฑ์การรับนักเรียน
5. อาคารสถานที่และที่ตั้ง
6. สวัสดิการและบริการของโรงเรียน

5.1 ค่าเล่าเรียน

อิทธิพลของค่าใช้จ่ายในสถานศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญในการเลือกเรียนต่อของผู้เรียน จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนหัวข้อหนึ่งที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดคือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา เหตุผลหลักก็คือค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในสถานศึกษา เกี่ยวพันกับนโยบายการศึกษาที่จัดขึ้น ในผลการวิจัยต่างๆ กำลังมุ่งศึกษาไปที่การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปว่ามีการเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้อย่างไร (Brown, 1980, อ้างอิงจาก Dolence, 1991) ในปี 1976 การปรับปรุงสถานศึกษาในด้านการเงินในสถานศึกษาได้มีแนวทางช่วยเหลือนักเรียนทางการเงิน เช่น ด้านกองทุนการศึกษาให้กับนักเรียนค่อนข้างมากในสถานศึกษา (Hence, 1974, อ้างอิงจาก Chapman, 1981) ซึ่งให้เห็นว่า อิทธิพลด้านการเงินเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจในการเลือกสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ถ้าค่าเล่าเรียนที่กำหนดขึ้นเป็นอุปสรรคต่อสถานศึกษา การจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายจะเป็นตัวลดปัญหาต่างๆ ลง ปัจจัยด้านนี้เกี่ยวพันไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้เรียนที่จะเป็นตัวตัดสินใจในเรื่องการใช้จ่ายที่ควรจะเป็นของครอบครัว โดยค่าเล่าเรียนของแต่ละสถานศึกษาไม่ควรจะแตกต่างกันมาก เพราะความแตกต่างกันในด้านค่าเล่าเรียนของสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนแตกต่างกัน ค่าเล่าเรียนจึงเป็นเสมือนตัวสนับสนุนให้นักเรียนมีความสนใจในการเลือกสถานศึกษาแห่งนั้นเพิ่มมากขึ้น

นักเศรษฐศาสตร์ (Harsanyi, 1986, pp. 60-107) ได้ให้ความหมายของการเลือกเชิงเหตุผลว่าเป็นการเลือกท่ามกลางตัวเลือกมากมาย แต่สิ่งที่คุณเลือกจะอยู่บนพื้นฐานของ “ความพึงพอใจ” (preferences) และ โอกาส (opportunities) กล่าวคือ บุคคลอาจจะเลือกที่จะดำเนินการในเป้าหมายหนึ่งไว้แล้ว แต่เกิดเปลี่ยนใจไปกระทำอีกเป้าหมายหนึ่งทั้งๆ ที่ความพึงพอใจพื้นฐานยังเหมือนเดิม อธิบายได้ว่า บุคคลอาจจะเรียนรู้ถึงค่าสูญเสียโอกาส (opportunity cost) ของเป้าหมายทั้งสองนี้แตกต่างกันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับค่าสูญเสียโอกาสที่มีอยู่ช่วยให้เขาตัดสินใจที่จะศึกษาต่อ แต่เกิดเปลี่ยนใจไม่ไปเรียน การกระทำเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินนั้นสูงขึ้น หรือการศึกษาที่เขาจะศึกษาต่อนั้นยากเกินไป การเลือกเชิงเหตุผลนี้จะผูกพันอยู่กับการคาดคะเน 2 ประการ ได้แก่ การคาดคะเนผลที่จะตามมาในอนาคต อันสืบเนื่องมาจากการกระทำของคนในปัจจุบัน กล่าวคือ บุคคลได้จินตนาการว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นผลมาจากการกระทำของเขาในขณะนี้ และการคาดคะเนเกี่ยวกับคุณค่าของผลที่จะได้รับในอนาคต ดังนั้น ก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกการกระทำสิ่งที่จะต้องลงทุนเพื่ออนาคตของตนเองหรือครอบครัวแล้ว เขามักจะมีเหตุผลที่มีการวินิจฉัยถึงการได้รับผลตอบแทนสูงสุดในอนาคต (maximizing benefits) ก่อนที่จะมีการลงทุนในกิจกรรมนั้นๆ การศึกษาในแง่ของปัจเจกบุคคลจึงจัดได้ว่าเป็นทั้งการลงทุนและการบริโภค (ศิริลักษณ์ ชุติกุล, 2530, หน้า 146) โดยพิจารณาว่าเมื่อบุคคลหนึ่งเข้าศึกษาต่อจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา แต่บุคคลนั้นจะได้รับความพอใจและความชื่นชมต่อความสำเร็จของตน จัดได้ว่าเขาได้รับอรรถประโยชน์โดยตรงจากการศึกษาต่อ รายจ่ายเพื่อการศึกษาในกรณีนี้จึงเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภค แต่การที่ได้นำเอาวิชาความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในอนาคต และสามารถนำรายได้มาให้แก่ครอบครัวทั้งยังนำมาซึ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียงเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว รายจ่ายเพื่อการศึกษาในประเด็นนี้จึงเป็นการลงทุนที่ทำให้ได้ผลตอบแทนในอนาคต ทั้งในรูปของรายได้ที่เป็นตัวเงินและผลตอบแทนทางด้านจิตใจ

จากข้อความข้างต้นส่วนใหญ่พบว่า ค่าเล่าเรียนเป็นหัวข้อที่มีการกล่าวถึงในปริมาณมาก และเพียงพอ ที่จะคาดการณ์ในด้านความต้องการทางด้านค่าเล่าเรียนของผู้เรียนยิ่งในปัจจุบัน ความหลากหลายทางการจัดการด้านค่าเล่าเรียนของแต่ละสถาบัน (วิวัฒน์ พุ่มพยอม, 2541) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยจูงใจเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเล่าเรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรับเข้าศึกษามากที่สุด และ (เทพ เหมือนฟู, 2542) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนอันดับหนึ่ง คือ ค่าเทอมและค่าธรรมเนียม ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยทางด้านค่าเล่าเรียน ได้เกี่ยวพันไปถึงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับนักเรียน นักศึกษา และความเหมาะสมในการให้ทุนการศึกษา

เงินกู้ยืม การจ้างงานในสถานศึกษา ซึ่งทางสถานศึกษาได้ทำการกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือ
นักเรียนจนจบการศึกษา

5.2 อาคารสถานที่และที่ตั้ง

การสร้างโรงเรียนเพื่อให้สนองความมุ่งหมายของการศึกษา อาคารสถานที่เรียน
เป็นสิ่งเสริมสร้างให้ความต้องการหรือความมุ่งหมายของการศึกษาสัมฤทธิ์ผล ดังนั้น การวางแผน
อาคารสถานที่จึงต้องมีส่วนในการพิจารณาการสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อความเป็นอยู่และความ
เจริญทางด้านจิตใจของบุคลากรในโรงเรียน โดยให้สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษา

คุณลักษณะของสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในแง่ของอาคารสถานที่นั้น จะตอบสนอง
ประโยชน์ใช้สอยได้สูงสุด (เมธี ปิลันธนา นนท์, 2528) ได้กล่าวว่ามีลักษณะสำคัญ 10 ประการ
ต่อไปนี้

1. มีความเพียงพอ (adequacy) หมายถึง มีความเพียงพอในด้านต่างๆ เช่น อาคาร
ห้องเรียน ห้องใช้ประโยชน์ต่างๆ วัสดุ สนามเล่นและพักผ่อน ส้วม และอื่นๆ
2. มีความเหมาะสม (suitability) กล่าวคือ จะต้องมีความเหมาะสมในด้านที่ตั้ง
ของอาคารสถานที่ ลักษณะของพื้นที่ และการจัดอาคารสถานที่ เป็นต้น
3. มีความปลอดภัย (safety) ต้องมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ อัคคีภัย และอื่นๆ
4. มีสุขลักษณะ (healthfulness) อยู่ห่างไกลจากอากาศเป็นพิษ แก๊สพิษ และอื่นๆ
5. ระยะเวลาที่ติดต่อและใช้สอย (accessibility) ที่ตั้งของโรงเรียนจะต้องไม่ไกล
หมู่บ้านจากจุดต่างๆ ในบริเวณ รวมทั้งไม่ห่างไกลจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะให้ประโยชน์ต่อ
สถานศึกษา เช่น ห้องสมุดสาธารณะ สวนสาธารณะ และอื่นๆ ทั้งนี้รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก
ต่างๆ ในโรงเรียน เช่น ห้องน้ำไม่ไกลตัวอาคารเกินไป บ้านพักครู บ้านพักครูใหญ่ หรือบ้านพักภาร
โรง บ้านเหล่านี้ไม่ควรตั้งอยู่ใกล้อาคารเรียนหรือในบริเวณโรงเรียน
6. มีความยืดหยุ่น (flexibility) จะต้องมีการเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงและ
เอื้ออำนวยต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งเครื่องใช้ต่างๆ ในสถานศึกษาได้
7. มีประสิทธิภาพ (efficiency) คือการได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และสิ่ง
อำนวยความสะดวกต่างๆ มาก แต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยน้อยที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด
8. มีความประหยัด (economy) หมายถึง อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
ต่างๆ นั้นมีความประหยัด เช่น ประหยัดในการซ่อม บำรุงรักษา การเคลื่อนย้าย และอื่นๆ
9. สามารถขยายได้ (expansibility) หมายถึง การออกแบบอาคารสถานที่ ซึ่ง
สามารถขยายได้มีการเตรียมการขยายตัวได้พอสมควร ซึ่งสามารถขยายได้ง่ายและสิ้นเปลืองน้อย
ทั้งนี้รวมถึงการขยายพื้นที่ดินของสถานศึกษานั้นๆ ด้วย

10. ลักษณะที่ปรากฏ (appearance) จะต้องมีการวางผังบริเวณสถานศึกษาได้อย่างสวยงามและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ มีการตกแต่งบริเวณ ห้องเรียน และอื่นๆ ให้เป็นที่ชื่นชมของผู้พบเห็นอยู่ตลอดเวลา

5.3 ที่ตั้งสถานศึกษา

การกำหนดที่ตั้งสถานศึกษา จำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา เทคนิค วิธีที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้คาดคะเนความต้องการทรัพยากรทางการศึกษาในเรื่องความต้องการชุมชน บุคลากรทางการศึกษา อาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของสังคม

ในการกำหนดที่ตั้งสถานศึกษานั้น จึงต้องสำรวจข้อมูล และมีองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดทำแผนผังสถาบัน ดังนี้คือ (อรนุช คุปรัตน์, 2521)

1. องค์ประกอบทางด้านประชากร ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการแรก ทั้งนี้เพราะสถาบันการศึกษานั้นแปรผันโดยตรงกับการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้องทำการวิเคราะห์ในเรื่องของประชากรทั้งในระยะปานกลางและระยะยาว 10-15 ปี

2. องค์ประกอบทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้ห้องเรียน ระบบการเรียน ลักษณะการสอนตามหลักสูตรต่างๆ ขนาดของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ลักษณะการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้

3. องค์ประกอบทางด้านภูมิศาสตร์ พิจารณาในแง่ของความยากง่ายของการไปมาระยะเวลาการคมนาคม

4. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด

5. องค์ประกอบทางด้านสังคม พิจารณาในแง่เพื่อลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นของสังคม และความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสเข้าเรียน

6. องค์ประกอบทางด้านภาษา ในกรณีของประเทศที่มีภาษาใช้หลายภาษา การสอนในสถาบันควรเป็นภาษาประจำชาติ

7. องค์ประกอบด้านการเมือง การปกครอง ต้องคำนึงถึงการรวบรวมพลเมืองจารีตประเพณีพยายามให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นศูนย์กลาง

8. องค์ประกอบทางด้านกำลังคน ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของแต่ละท้องถิ่นด้วย

ดังนั้นในการวางแผนกำหนดที่ตั้งของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งนั้นต้องพิจารณาให้รอบคอบ อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้สถาบันที่มีมาตรฐานที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

5.4 หลักการเลือกทำเลที่ตั้งของสถานศึกษา

หลักในการพิจารณาสถานที่ตั้งโรงเรียนนั้น (วิจิตร วรุตบางกูร, 2514) ได้ให้หลักในการพิจารณาเลือกที่ตั้งสถานศึกษา ไว้ดังนี้

5.4.1 ที่ตั้ง

ต้องพิจารณาความสะดวกและควรมีบรรยากาศที่ดีในระยะยาว ต้องไปมาสะดวก มีน้ำ ไฟ ท่อระบายน้ำเสีย หรือมีบริการสาธารณสุขเข้าถึง ไม่อยู่ห่างไกลจากชุมชนมากนัก ถ้าอยู่ใกล้สถานที่ราชการ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือสวนสาธารณะยิ่งดี นอกจากนี้ ควรมีธรรมชาติโดยรอบสวยงาม หากมีสิ่งก่อสร้างอยู่ข้างก็ไม่ควรทำให้บรรยากาศของโรงเรียนเสียไป ไม่ควรมีตึกอาคารล้อมรอบจนขยับขยายไม่ได้และบังทิศทางแสงแดดและลม ไม่ควรอยู่ในบริเวณที่มีโครงการขยายเป็นเขตอุตสาหกรรมหรือมีทางด่วนตัดผ่าน

5.4.2 ขนาดและเนื้อที่

ควรมีขนาดกว้างขวางพอที่จะสร้างตึกเรียน อาคารประกอบมีที่ว่างสำหรับการเรียนพลานามัย มีที่โล่งเป็นสนามเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ มีพื้นที่เป็นถนนที่จอดรถ หรือส่วนติดต่อบริการและมีอาณาบริเวณเพียงพอที่จะขยับขยายตามโครงการที่วางไว้

5.4.3 การคมนาคม

ควรพิจารณาในเรื่องการเดินทางไปกลับของนักเรียน ครู คนงานภารโรง ส่วนใหญ่ในชนบทจะต้องไม่อยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนมากนัก ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ระบุว่าไม่ควรอยู่ห่างจากหมู่บ้านเกิน 5 กิโลเมตร หรือ 500 เมตร หรืออย่างมากที่สุดไม่ควรเกิน 2 กิโลเมตร คณะกรรมการวางแผนอาคารเรียนของสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ว่า โรงเรียนประถมไม่ควรห่างจากชุมชนหรือหมู่บ้านเกิน 3/4 ไมล์ หากเดินก็ไม่ควรใช้เวลาเดินทางเกินเที่ยวละครึ่งชั่วโมง หากใช้ยานพาหนะโรงเรียนมัธยมต้นไม่ควรห่างจากหมู่บ้านเกิน 1 ¼ ไมล์ หากเดินทางมาโรงเรียนและไม่ควรใช้เวลาเดินทางเกินเที่ยวละ 1 ชั่วโมง หากใช้ยานพาหนะ ส่วนโรงเรียนมัธยมปลายไม่ควรห่างจากหมู่บ้านเกิน 2 ไมล์ หากนักเรียนเดินทางมาโรงเรียนและไม่ควรใช้เวลาเดินทางโดยยานพาหนะเกินเที่ยวละ 1 ชั่วโมง

5.4.4 สิ่งแวดล้อม

โรงเรียนควรตั้งอยู่ในที่ที่ปลอดภัยห่างไกลจากสิ่งรบกวนต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนการสอนและเกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้นว่า สนามบินพาณิชย์ที่มีเครื่องบินขึ้นลงตลอดเวลา สถานีรถไฟ ท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น ไอพิษ หรือเสียงดังรบกวนประสาท โรงมหรสพและสถานเริงรมย์ต่างๆ โรงแรมแหล่งการพนัน สุสานที่เผาศพ กองขยะ โรงเลี้ยงหรือฆ่าสัตว์ และตลาดสด ฯลฯ เป็นต้น

5.4.5 อาคารเรียน

ตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษากำหนดไว้ว่า อาคารเรียนเป็นไปตามขนาดของโรงเรียนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน เนื้อที่และหลักสูตร นั่นคือ

- 1) การจัดให้มีอาคารเรียนที่ได้มาตรฐาน จำนวนอาคารและห้องเรียนพอเหมาะกับขนาดจำนวนนักเรียน โปรแกรมการเรียนและเนื้อที่
- 2) การมีอาคารเรียนที่ถูกสุขลักษณะ ใช้ได้ดีทุกฤดูกาล มีระบบไฟฟ้าและประปา
- 3) การจัดให้มีห้องต่างๆ ในอาคารเรียน ซึ่งใช้ได้ตรงตามความต้องการของโปรแกรมการเรียน

4) การจัดอาคารเรียนให้อยู่ใกล้เคียงกันเมื่อมีหลายหลัง มีทางเดินติดต่อกันและมีเครื่องสื่อสารภายในที่สะดวก

5) การจัดห้องน้ำภายในอาคารเรียน เพียงพอกับความจำเป็น

6) การจัดวางมาตรการป้องกันอัคคีภัยมีเครื่องดับเพลิงซึ่งสามารถใช้ได้ผลทันที

จากข้อความข้างต้น องค์ประกอบต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน และเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการจัดการศึกษาและความต้องการในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน จึงต้องจัดทำอย่างมีหลักการพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงของท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ

5.5 สวัสดิการและบริการของโรงเรียน

การให้สวัสดิการและบริการของสถานศึกษา เป็นงานส่วนหนึ่งของงานกิจการนักเรียนเป็นโปรแกรมของสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนโดยใช้วิธีการจัดบริการเป็นโปรแกรมเฉพาะที่จัดให้นักเรียนโดยไม่ครอบคลุมถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งมีขอบข่ายงานที่กว้างขวางมาก ในแต่ละสถานศึกษาอาจกำหนดขอบข่ายหรือโครงสร้างงานแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและแนวนโยบายของสถานศึกษา

สำหรับด้านการบริการและสวัสดิการของสถานศึกษาที่จะกล่าวถึงความต้องการของนักเรียนในด้านการจัดบริการห้องสมุด กองทุนการศึกษา ด้านความปลอดภัย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

5.5.1 การจัดบริการห้องสมุด

ห้องสมุดเป็นทรัพยากรที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ห้องสมุดควรจัดบริการในลักษณะต่างๆ ที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เข้าใช้บริการ ตั้งแต่การจัดสภาพบรรยากาศของห้องสมุด

การจัดแผนป้ายแสดงตำแหน่งทิศทางเพื่อสะดวกในการค้นหา การจัดบริการพิเศษต่างๆ และการแนะนำปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษา ทั้งนี้ ชุบ กาญจนประกร (2519) ได้กล่าวถึงความคาดหวังของผู้ใช้ห้องสมุดว่า ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด อาจจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบที่สำคัญคือ

- 1) ความคาดหวังที่จะใช้ห้องสมุดเพื่อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ทั่วไปให้แก่ตัวเอง
- 2) ความต้องการที่จะหาข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา ทำรายงาน
- 3) ความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือ แนะนำในการศึกษาค้นคว้าเพื่อประสบปัญหาการใช้บริการห้องสมุด
- 4) ความต้องการที่จะได้เห็นความเป็นระเบียบของห้องสมุด ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเป็นไปโดยสะดวก ทั้งเทคนิคการจัดห้องสมุด รวมทั้งภาวะแวดล้อมและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

5.5.2 การบริการด้านความปลอดภัย

เนื่องจากโรงเรียนเป็นที่รวมของคนหมู่มากแห่งหนึ่งในชุมชน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในโรงเรียน คือ นักเรียน นักศึกษา นักเรียนจึงสมควรได้รับความคุ้มครองจากโรงเรียนให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่างๆ ความมุ่งหมายเบื้องต้นของการบริการปลอดภัยในโรงเรียน เพื่อต้องการให้ทุกคนในโรงเรียนมีความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่สำคัญยิ่ง

จากข้อความข้างต้น การจัดสวัสดิการด้านความปลอดภัย เป็นงานบทบาทหนึ่งที่ทำให้บริการแก่นักเรียนในสถานศึกษา เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เรียน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงแนวการจัดที่เหมาะสม ที่สนับสนุนงานด้านนี้ให้เกิดคุณภาพ ตั้งจุดมุ่งหมายการดำเนินการของงานตามหลักการต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นได้อย่างเหมาะสม จะทำให้งานด้านความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นงานที่ทำให้บริการแก่นักเรียนนักศึกษาอย่างแท้จริง

5.5.3 การจัดกองทุนเพื่อการศึกษา

การศึกษาในระดับอาชีวศึกษานั้น นักศึกษาต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทางและอื่นๆ อยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งนักเรียนส่วนมากจึงต้องพึ่งเงินค่าใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาจากผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทำงานและมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) ได้กล่าวว่า นักเรียนบางคนมีความปรารถนาที่จะเข้าศึกษา แต่มีปัญหาตรงที่

ผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียได้ ทำให้นักเรียนเกิดความคับข้องใจเป็นกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินจึงเป็นงานสำคัญที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้พอเพียง เพื่อให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนที่ประสบปัญหาทางการเงินในการศึกษาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์โดยตรงแก่นักเรียนและเป็นการลดสถานะการออกกลางคัน อันมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน (Asa Knowles, 1977 อ้างถึงใน สมใจ พิศณุวงศ์, 2532) การให้ความช่วยเหลือในด้านการเงินอาจกระทำได้โดยทั่วไปเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) การให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นรางวัลนักศึกษาที่เรียนดี (Scholarship) แบบให้เปล่า ซึ่งมีจำนวนเงินแตกต่างกันตามกฎเกณฑ์และวัตถุประสงค์ของแต่ละคน ส่วนใหญ่จะเป็นทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายบางส่วนในการศึกษาเล่าเรียน บางครั้งอาจจะให้ทุนประเภทนี้แก่ ผู้ที่มีความยากจนและขาดแคลน หรืออาจพิจารณาให้แก่นักศึกษาที่ทั้งเรียนดีและยากจนด้วย

2) การให้ความช่วยเหลือเป็นเงินยืมเพื่อการศึกษา (Fellowship) จ่ายให้เป็นทุนสำหรับนักเรียนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจะต้องใช้คืนภายหลัง โดยคิดดอกเบี้ยต่ำ หรืออาจใช้คืนโดยไม่ให้นักเรียนทำงานใช้ทุนหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

3) การให้ความช่วยเหลือโดยการจ้างงาน (Work-scholarship Work-study Programs) ซึ่งอาจมีหลายรูปแบบ เช่น การทำงานนอกสถานที่ระหว่างปิดภาคการศึกษา การทำงานในสถานที่เรียนระหว่างศึกษา เป็นเสมียนพิมพ์ดีด ทำงานห้องสมุด เป็นต้น ซึ่งการให้ความช่วยเหลือในลักษณะนี้มักได้รับความนิยมสูงจากนักศึกษา

การจัดกองทุนเพื่อการศึกษาควรมีการติดตามผลและประเมินผลการใช้ทุนของนักเรียนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทุนตามเจตนารมณ์ของผู้บริโภคน และเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่รับทุนทางการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า งานสวัสดิการและบริการของโรงเรียนเป็นภารกิจงานที่ช่วยในการสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของนักเรียน โดยสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงการจัดบริการ และสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับนักเรียน ทั้งในด้านบริการห้องสมุด ด้านความปลอดภัย ตลอดจนกองทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนต่อของนักเรียนต่อไป

ปัจจัยต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องการเป็นสิ่งโน้มน้าวให้มีการแข่งขันกัน ในเรื่องการรับนักเรียนมากขึ้นในสถานศึกษา โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและความเข้าใจในจุดนี้มากขึ้น สถานศึกษาต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทางเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนมากขึ้น บ่อยครั้งที่การ

ดำเนินการด้านนี้ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นความสามารถในการบริหารจัดการของสถานศึกษาแต่ละแห่งนั้น ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตรงกับลักษณะของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่จูงใจความสนใจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยที่สถานศึกษาเหล่านั้นต้องปรับปรุงให้สถานศึกษามีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะตรงกับกลุ่มนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องการรับสมัครนักเรียนต้องมีหลักในการพิจารณาที่เหมาะสม มีการคาดคะเนให้ตรงกับกลุ่มผู้เรียนและยุคสมัยนั้นๆ (Chapman, 1981)

ในการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครอง อย่างแรกที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ คือ ลักษณะภายนอกของสถานศึกษา จะส่งผลถึงตัวผู้เรียนและบุคคลในครอบครัวของผู้ปกครอง อย่างที่สองคือ การให้ข้อมูลถึงคุณสมบัติต่างๆ ของสถานศึกษาเหล่านั้น เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีความเข้าใจในตัวสถานศึกษาเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี (Chapman, 1981) จากองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเป็นสิ่งที่ผู้บริหารได้ทราบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์ในการบริหารงาน อิทธิพลและปัจจัยต่างๆ ที่ผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษา มีองค์ประกอบใดที่สำคัญและส่งผลต่อการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครอง และองค์ประกอบใดที่ส่งเสริมในการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครองยังคงเป็นสิ่งที่สถานศึกษานั้นต้องหาแนวทางและวิธีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การบริหารงานโรงเรียนอานวยศิลป์ชนบุรี

1. ประวัติโดยย่อของโรงเรียนอานวยศิลป์ชนบุรี

โรงเรียนอานวยศิลป์ชนบุรี เป็นโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ครูจิตร ทังสุขบุตร เป็นผู้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2482 เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนราษฎร์แห่งแรกของจังหวัดชลบุรีที่ได้รับรองวิทยฐานะทันทีเมื่อเริ่มทำการสอน เนื่องจากเจ้าของผู้จัดการ ครู และนักเรียน เป็นชุดเดียวกันจากโรงเรียนอานวยศิลป์ เดิมเป็นสถานที่เช่าตั้งอยู่เลขที่ 2814 ฐ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา กิ่งอำเภอคลองสาน จังหวัดชลบุรี เป็นสถาบันการศึกษาที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี เมื่อกิจการของโรงเรียนเจริญรุ่งเรืองเต็มที่ ท่านครูจิตร ทังสุขบุตร ผู้ซึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะให้โรงเรียนเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงยั่งยืนตลอดไป จึงได้มอบทรัพย์สินทั้งหมดและกิจการโรงเรียนอานวยศิลป์ชนบุรี ได้แก่ “อานวยศิลป์มูลนิธิ” ซึ่งเป็นมูลนิธิสาธารณกุศล เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2510

เมื่อสถานที่เช่าขอขึ้นราคาค่าเช่า โรงเรียนจึงได้ขอขบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล และอานวยศิลป์มูลนิธิ สร้างอาคารเรียนใหม่บนพื้นที่อานวยศิลป์มูลนิธิได้จัดซื้อไว้ที่ตำบลบางแค

ในปัจจุบันมีเนื้อที่ 8 ไร่ 1 งาน 21 ตารางวา และย้ายนักเรียนชุดแรกเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2516 เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมปลายมีจำนวนน้อยลง คณะผู้บริหาร โรงเรียนจึงได้พิจารณายุบชั้นมัธยมปลาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2528

ปัจจุบัน โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรีเปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนยังคงมีปณิธานแน่วแน่ที่สนองความมุ่งมั่นของท่านครูจิตร ทั้งสุบุตร ที่ได้มอบทรัพย์สินทั้งหมดและกิจการของ โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี เป็นมูลนิธิสาธารณกุศล เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีอาชีพสมควรแก่สภาพต่อไป

2. ปรัชญา คำขวัญ คติธรรม และสีประจำโรงเรียน

ปรัชญาของโรงเรียน : ความรู้และคุณธรรมนำความเจริญ

คำขวัญ : ขยันและมีคุณธรรม

คติธรรม : กลฺยาณ การิ กลฺยาณํ ทำดีได้ดี

สีประจำโรงเรียน : ชมพู-ม่วง ซึ่งเป็นสีประจำวันเกิดอาจารย์จิตร อาจารย์เฉิบ ทั้งสุบุตร ผู้ก่อตั้งโรงเรียน

3. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

3.1 วิสัยทัศน์

โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี มีความมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ บริหารจัดการอย่างมีระบบครบวงจร มีข้อมูลที่ทันสมัย ทันต่อเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้มแข็งและให้บริการผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ มีความยุติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นนักประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ รู้หลักบริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ บริหารงานโดยมีผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม ครูเป็นครูมืออาชีพ เป็นกัลยาณมิตร มีมนุษยสัมพันธ์ รู้หน้าที่ รักและเมตตาต่อศิษย์ มีบุคลิกภาพดี สุภาพทั้งกาย วาจา ใจ มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต มีจรรยาบรรณครู มีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะด้านศิลปะ กีฬาและดนตรี ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การจัดการศึกษาของโรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี

โรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี จัดการศึกษาทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

ระดับก่อนประถมศึกษา

จัดการเรียนการสอนเป็น 3 ระดับ คือ

- อนุบาลศึกษาปีที่ 1 มี 3 ห้องเรียน จำนวน 56 คน
- อนุบาลศึกษาปีที่ 2 มี 3 ห้องเรียน จำนวน 83 คน
- อนุบาลศึกษาปีที่ 3 มี 4 ห้องเรียน จำนวน 72 คน

ระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษา

จัดการเรียนการสอนระดับชั้น ป.1, ป.2 และป.6 จำนวนชั้นละ 3 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 ชั้นละ 4 ห้องเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวม 24 ห้องเรียน นักเรียน 857 คน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (ฉบับปรับปรุง 2545) การบริหารงาน บริหารงานตามแผนงาน โครงการ และนโยบายของนักเรียนที่กำหนดไว้

5. การบริหารงานในโรงเรียนอำนวยการศิลป์ธนบุรี

การบริหารงานภายใน เป็นการวางแผนนโยบายการพัฒนาในทุกส่วนของการจัดการ โดยเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานทุกแผนก เพื่อให้ได้คุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานและสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยความราบรื่นในทุกส่วน ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ

1. งานด้านบุคลากร พัฒนาบุคลากรทุกแผนกให้มีศักยภาพประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยี และสร้างวิสัยทัศน์ให้บุคลากรทุกคนโดยจัดสัมมนาและการเดินทางดูงานทั้งในและนอกประเทศ
2. งานด้านกิจการนักเรียน สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด
3. งานด้านวิชาการ เน้นให้นักเรียนทุกระดับชั้นมีผลสัมฤทธิ์สูงในด้านการเรียน และสามารถพัฒนาความพร้อมไปตามจุดประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดในแต่ละช่วงชั้นปี พร้อมทั้งพัฒนาด้านพุทธรณีสัถย ทักษะนิสัถย และจิตพิสัยให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีมารยาทที่พึงงามตามแบบวัฒนธรรมไทย
4. ค่าธรรมเนียมการเรียน โรงเรียนจัดเก็บตามกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ

5. ด้านอาคารสถานที่ เร่งรัดให้มีการวางแผนและดำเนินการขยายสถานที่เรียน เพื่อรองรับการขยายตัวของนักเรียน ทั้งการรักษาความสะอาดและการพัฒนาบริเวณ โรงเรียน รวมทั้งการขยายห้องเรียน ห้องจัดกิจกรรมประสบการณ์พิเศษต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้อง อิเล็กทรอนิกส์ สระว่ายน้ำ สวนน้ำ ห้องนาฏศิลป์ ให้มีความพร้อมในการเรียนการสอนของครูและ นักเรียน

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จัดให้มีการบริการด้านต่างๆ ให้กับผู้ปกครอง และนักเรียน เช่น บริการรถรับ-ส่งนักเรียน บริการความปลอดภัยให้กับนักเรียน การ ประชาสัมพันธ์

จากปรัชญา วิสัยทัศน์ การบริหารงานของ โรงเรียนดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนอำนวยการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แต่สถิติจำนวนนักเรียน ระดับอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

ตารางที่ 2.1 จำนวนนักเรียนโรงเรียนอำนวยการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2541-2549

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน (คน)
2541	1,386
2542	1,323
2543	1,346
2544	1,315
2545	1,245
2456	1,238
2547	1,225
2548	1,148
2549	1,068
2550	1, 048
2551	1,068

ที่มา : สถิติโรงเรียนอำนวยการศึกษาศิลปวัฒนธรรม, 2546, หน้า 20)

จากสถิติพบว่า จำนวนนักเรียนโรงเรียนอำนวยการศึกษาศิลปวัฒนธรรม จะมีอัตราการลดลงเกือบทุกปี ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงปัจจัยบางอย่างที่สอดคล้องกับความต้องการและการตัดสินใจของผู้ปกครอง

ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยของผู้ปกครอง ในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอานวยศิลป์ รัตนบุรี จะเป็นภาพสะท้อนและแนวทางการวางแผนงานปฏิบัติในอนาคต เพื่อผู้บริหารจะได้ทราบ ความต้องการอย่างแท้จริงของผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อนำข้อคิดเห็นของผู้ปกครองไปปรับปรุงจุดอ่อน และพัฒนาจุดแข็งของโรงเรียนอานวยศิลป์รัตนบุรี เพื่อให้อยู่บนความนิยมและความไว้วางใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนตลอดไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิษฐ์ วงษ์เล็ก (2540) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองในการนำ บุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนเอกชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่าเหตุผล อันดับแรกในการเลือกให้บุตรหลานเรียน โรงเรียนเอกชนเพราะอยู่ใกล้บ้านของนักเรียนและ รongลงมาเป็นเพราะการเดินทางสะดวก มีระดับชั้นที่เรียนต่อได้โดยไม่ต้องย้ายโรงเรียนและครูเอา ใจใส่เด็กดีมากกว่าเลือกเพราะชื่อเสียงของโรงเรียน

สุทธิพันธ์ ผ่องอักษร (2540) ได้วิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัด การศึกษา เมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ระดับ ประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังว่าโรงเรียน เอกชนจัดการ ศึกษาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางการอ่าน การเขียนและการคำนวณ โดยเน้นวิชา คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และส่งเสริมวิชาคอมพิวเตอร์ โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่เน้นลักษณะของ นักเรียนด้านความกตัญญู มีความรู้ และมีระเบียบวินัย ครูผู้สอนควรมีความประพฤดีและมารยาท เป็นแบบอย่างที่ดีและแก้ปัญหา เพื่อแนะแนวทางการเรียน ครูผู้สอนควรมีการเตรียมการสอน ล่วงหน้าก่อนทำการสอน ด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเพียง ไม่มีเสียงและกลิ่นรบกวน ผู้ปกครองคาดหวังให้มีห้องคอมพิวเตอร์ ห้องน้ำ ห้องสมุด ห้องประชุม ให้ได้สัดส่วน ด้านกิจการนักเรียน ผู้ปกครองคาดหวังให้โรงเรียนจัดบริการและสวัสดิการให้กับ นักเรียน โดยเน้นการแนะแนวการศึกษา การบริการสุขภาพนักเรียน และให้สวัสดิการกับนักเรียน เป็นทุนอาหารกลางวัน และยกเว้นค่าธรรมเนียมการเรียนกับคาดหวังให้โรงเรียนสร้างเสริมลักษณะ นิสัยที่ดีงาม กล้าแสดงออก และมีวินัยในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการจั ดกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ในการนำครู นักเรียนไปแสดงร่วมในกิจกรรมของชุมชนและให้ผู้ปกครอง ได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น เป็นวิทยากรบริการ ความรู้เพื่อเป็นการสัมพันธ์ชุมชน

สุภัทร เลาะวิธิ (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในชุมชนแออัด เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนควรจัดการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนให้เป็นคนฉลาด มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควรเน้นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ คุณธรรมที่ควรเน้น ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกตัญญู

สุภารัตน์ แซ่ซี้ (2541) ได้วิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังในเรื่องการจัดการประสบการณ์การเรียนการสอน มุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมเพื่อศึกษาต่อในระดับชั้นประถม ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่ทำให้เด็กเกิดความรัก และไว้วางใจมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะสมกับเด็กอนุบาล ห้องเรียนมีการระบายอากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ ครูต้องแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบสม่ำเสมอ และมีการเอาใจใส่ความปลอดภัยในการรับส่งนักเรียน

กาญจนา รติ ไกรกุล (2541) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

(1) ผู้ปกครองนิยมความเป็นเลิศในวิชาคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมและส่งเสริมความสามารถพิเศษตามความถนัด และความสนใจ จัดนักเรียนเข้าชั้นเรียนโดยพิจารณาจากผลการเรียนมีการให้การบ้านและตรวจการบ้านทุกครั้ง

(2) ผู้ปกครองนิยมโรงเรียนใกล้บ้าน และมีชื่อเสียงด้านการเอาใจใส่นักเรียนดีมาก นักเรียนมีทักษะด้านการอ่าน เขียน และพูด ได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคลมีการจัดบริการอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ มีการให้ทุนการศึกษา ครูเอาใจใส่เด็กทุกคน และอาศัยคำบอกเล่าจากบุคคลต่างๆ เช่น ญาติ เพื่อน คนรู้จัก ในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน ของโรงเรียนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ พิจารณาโรงเรียนใกล้บ้าน และพิจารณาระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น จากเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวเห็นได้ว่าผู้ปกครองต้องการให้ลูกได้เรียนในโรงเรียนที่ดีที่สุด เนื่องจากต้องการที่จะเตรียมลูกให้พร้อมที่จะเผชิญกับภาระการแข่งขันที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น

(3) ถ้าจะต้องเลือกระหว่างโรงเรียนรัฐบาล และ โรงเรียนเอกชนแล้ว ผู้ปกครอง 76.5% เลือกโรงเรียนรัฐบาล โดยมีเหตุผลคือ ค่าใช้จ่ายถูกกว่าโรงเรียนเอกชน และไว้ใจว่าคุณภาพของครูดีกว่า ส่วนผู้ปกครองอีก 23.5 % เลือกให้ลูกเข้าเรียน โรงเรียนเอกชนมีเหตุผลว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนดีกว่า หลักสูตรดีกว่า นอกจากนี้อาคารเรียนก็ทันสมัยกว่า

(4) กรณีที่จะเข้าเรียนโรงเรียนรัฐบาล ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเข้าเรียนโรงเรียนรัฐบาลแบบใช้สิทธิ์บ้านใกล้โรงเรียน 39.1% รองลงมา อยากให้สอบเข้า 35.1% อีก 22.3% ต้องการให้สิทธิ์การฝากเข้า สรุปได้ว่าความหวังของการใช้นโยบายการให้เรียนใกล้บ้านนั้นประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

(5) กรณีที่ต้องการให้ลูกเข้าโรงเรียนเอกชน ขึ้นตอนมีเพียงการฝากเข้าและสอบเท่านั้น ถ้าเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะโรงเรียนสายฝรั่งการแข่งขันจะดุเดือดทั้งการสอบเข้าและการฝากเข้า ผลจากการสำรวจพบว่าการจ่ายเงินแป๊ะเจี๊ยะ โดยในระดับอนุบาลและประถม ผู้ปกครอง 9.4% ต้องเสียค่าแป๊ะเจี๊ยะประมาณ 28,000 บาท ระดับมัธยมมีผู้ปกครอง 4.5% เสียแป๊ะเจี๊ยะในระดับอนุบาลจะถือว่าเป็นค่าแรกเข้าเรียน ส่วนระดับประถมและมัธยมจะแตกต่างกันมากระหว่างโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน แต่ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของโรงเรียนด้วย ดังนั้นการจ่ายแป๊ะเจี๊ยะมีตั้งแต่ 20,000 บาท ไปจนถึงหลายแสนบาท

ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ปกครอง 19.1% ไม่สนใจว่าโรงเรียนเอาเงินแป๊ะเจี๊ยะไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง ส่วนที่เหลืออีก 80.9% ทราบว่าโรงเรียนไปสร้างหรือซ่อมแซมอาคาร ซื่ออุปกรณ์การศึกษาและนำไปจัดสรรทุนการศึกษา

วิโรจน์ มูฮำหมัด (2542) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในการเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยมากที่สุด มีดังนี้

(1) ด้านโรงเรียนที่ดี ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนสะดวกในการรับ-ส่งนักเรียน เป็นเส้นทางผ่านของผู้ปกครอง มีการจัดสถานที่ในโรงเรียนเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะ

(2) ด้านวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่เป็นภาระของผู้ปกครองในการหาที่เรียนใหม่ให้กับบุตรหลาน นอกจากนี้โรงเรียนมีกิจกรรมเสริมความเป็นผู้นำ ให้นักเรียนกล้าแสดงออก โรงเรียนมีการรายงานผลความก้าวหน้าในการศึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

(3) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ได้แก่ จำนวนห้องปฏิบัติการ ห้องเรียนเพียงพอ ปลอดภัย ไม่มีเสียงรบกวน อบอุ่นและทันสมัย

(4) ด้านบริหาร ได้แก่ การปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อการใช้และรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนมีการจัดการดูแลเรื่องความปลอดภัยให้กับนักเรียน โดยจัดพยาบาลไว้บริการตลอดเวลาทำการ จัดให้มีครูเวรและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด

(5) ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน บุคคลในวงสังคมการเมืองให้การยอมรับ

(6) ด้านตัวครู ได้แก่ คุณวุฒิและประสบการณ์ของครู วิทยุครูที่สอนในแต่ละระดับชั้น ตลอดจนความเหมาะสมในเรื่องของการแต่งกาย บุคลิกภาพของครูชายและหญิง

(7) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การที่โรงเรียนให้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมของโรงเรียน ผ่านทางสื่อมวลชน และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

พิชญา ลิ้มเกียรติไพรัตน์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอรุณนิภา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทุกประเภทของการจำแนกมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียน ควรเป็นการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กับการอ่านออกเขียนได้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดเพื่อส่งเสริมให้เด็กคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย สื่อที่ทางโรงเรียนจัดสอน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ด้านการติดตามประเมินพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทุกประเภทของการจำแนกเห็นว่าวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยการสังเกต สนทนา สละสลวย และการทดสอบด้วยวาจามากกว่าการประเมินด้วยแบบฝึกหัด ด้านบุคลากรต่อการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับดี ด้านความปลอดภัยโรงเรียนจัดครูเวรประจำ ครูเวรสนาม จัดได้เหมาะสม ด้านอาคารสถานที่มีความแข็งแรงอากาศถ่ายเทและแสงสว่างเพียงพอ

ศศิธร เวียงเหล็ก (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองให้ความเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล ดังนี้ 1) หลักสูตรและขบวนการเรียนการสอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การวัดและการประเมินผลใช้วิธีสอบด้วยข้อสอบและแจ้งผลการสอบให้ผู้ปกครองนักเรียนรับทราบภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2) บุคลากร ครู และพี่เลี้ยง มีคุณลักษณะพึงประสงค์ คือ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองเป็นอย่างดี ให้ความรักและเอาใจใส่นักเรียนในทุกด้าน 3) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน มีการจัดอาคารเรียนที่มีความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัยมีพื้นที่สำหรับนักเรียนมาวิ่งเล่นหรือออกกำลังกาย จัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนเหมาะสม จัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนเหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีห้องปฏิบัติการพิเศษ บุคลากรพิเศษเป็นครูภาษาอังกฤษและพลศึกษา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน โดยให้ผู้ปกครองเยี่ยมโรงเรียนและจัดทำจดหมายข่าว 4) การจัดการ โรงเรียนจัดบริการสถานที่สำหรับผู้ปกครองนั่งพักระหว่างรอรับนักเรียน 5) กิจกรรมนักเรียน มีการจัดบริการอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการ จัดอาหารเสริม การ

จัดกิจกรรมนักเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในวันสำคัญ 6) ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้ปกครอง
รับทราบพัฒนาการของนักเรียนจากสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน

ศุรสิทธิ์ แก้วใจ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการ
ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า
ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในโรงเรียนเอกชนระดับ
ประถมศึกษาคือ 1) ปัจจัยด้านวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทั้งด้าน
ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่
โรงเรียนมีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย จัดครูเวรรับ-ส่งนักเรียน เข้า-ออกโรงเรียน 3)
ปัจจัยด้านคุณลักษณะครู ได้แก่ โรงเรียนที่ผู้บริหารมีบุคลิกภาพดี มีความรู้ ความสามารถ มี
วิสัยทัศน์ มุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนที่ผู้บริหารมีบุคลิกภาพดี มีความรู้
ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนและครูมีความรู้ความสามารถ
ในการสอน มีความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ได้แก่ โรงเรียนยินยอม
ให้ผู้ปกครองผ่อนชำระค่าเล่าเรียนได้ 5) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ได้แก่
โรงเรียนจัดให้มีการบริการด้านสุขอนามัย เช่น มีแพทย์ พยาบาล ตรวจสอบสุขภาพนักเรียนสม่ำเสมอ 6)
ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่มีนักเรียนจบการศึกษาสามารถสอบเข้าเรียนต่อใน
สถานศึกษาที่มีชื่อเสียงได้ 7) ปัจจัยด้านประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โรงเรียนที่จัดทำเอกสาร วารสาร
แผ่นพับ สิ่งพิมพ์เผยแพร่กิจการและการดำเนินงานโรงเรียน 8) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ โรงเรียนที่ผู้ปกครองสามารถเยี่ยมบุตรหรือขอพบครูได้
ตลอดเวลาทำการของโรงเรียน 9) ปัจจัยด้านระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน
เอกชนที่อยู่ใกล้บ้าน 10) ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ได้แก่ รายได้ของครอบครัว
เพียงพอกับค่าธรรมเนียมและค่าเล่าเรียนที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน

ธรรณิศจาริ จิตขวัญ (2542) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองโรงเรียน
ประถมศึกษาต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี
ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน จำแนกตามรายได้ของครอบครัวปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่
ระดับ 0.05 ทุกด้าน

อรวิญชัย เปี้ยทอง (2542) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการ
จัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตดอนเมือง พบว่าผู้ปกครองคาดหวังด้าน
วิชาการเป็นลำดับแรก เพื่อให้เด็กมีความรู้โดยเน้นให้เด็กมีมารยาท มีคุณธรรมจริยธรรมดี
ส่งเสริมในวิชาคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ

ทัตดาว ลิ้มพะสุต (2543) ได้ทำการวิจัยแบบแผนการเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นแนวทางให้พ่อแม่ได้ตระหนักว่า แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีคือแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้เท่าเทียมกับให้ลูกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติต่อลูก ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษหรือการให้รางวัลเพราะการเลี้ยงดูลูกในลักษณะซึ่งจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว นอกจากนี้พ่อแม่ควรคำนึงถึงและเอาใจใส่การอบรมเลี้ยงดูลูกในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางกาย วาจา จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจและเหตุผลจะหล่อหลอมให้เด็กอยู่ในสังคมได้เหมาะสมไม่สร้างปัญหาแก่สังคม

วริญญา เปรมฤทัย (2544) ได้ทำการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียน ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการทั้ง 3 ปัจจัย คือปัจจัยด้านสภาพของผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนคือ ความสนใจในอาชีพ อาคารสถานที่และที่ตั้ง ค่าเล่าเรียน ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

วิริ ศิริจันทร์ (2545) ได้ทำการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน สำหรับให้บุตรหลานเข้าโรงเรียน : กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นบิดามารดา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอาชีพรับจ้าง ปัจจัยที่ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานเข้าเรียนอันดับแรกคือ ด้านสภาพแวดล้อม และอาคารที่ตั้ง อันดับสองการวัดผลประเมินผล อันดับการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายเจ้าหน้าที่สนับสนุน

บุษกร กรพิทักษ์ (2546) ได้ทำการวิจัย ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนชาพิทักษ์ศึกษา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน เรียงลำดับความสำคัญดังนี้

(1) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม สภาพอาคารเรียนและอาคารประกอบมีความมั่นคงแข็งแรง มีอากาศถ่ายเทสะดวก และโรงเรียนสามารถรักษา และความมีระเบียบเรียบร้อยได้เป็นอย่างดี

(2) ค่าธรรมเนียมการเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมประสบการณ์

(3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการความปลอดภัยของนักเรียน จัดระบบและเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยของนักเรียน

(4) ด้านบุคลากร ผู้บริหาร มีความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน และผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารโรงเรียน

(5) ด้านวิชาการ การให้การบ้านและแบบฝึกหัดแก่นักเรียนสม่ำเสมอ

กัญจิกา กิตติเอกชัย (2546) ได้ทำการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดภาคใต้ในการส่งบุตรหลานศึกษาต่อ ณ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน (หลักสูตร ชื่อเสียง อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ วินัยของโรงเรียน) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง (ความต้องการของผู้ปกครอง ค่านิยมและกลุ่มอ้างอิง) ปัจจัยเกี่ยวกับโอกาสในอนาคต (โอกาสในการได้รับทุนการศึกษาโอกาสในการศึกษาต่อ โอกาสในการเพิ่มรายได้) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครองในเรื่องรายได้ อาชีพและระดับการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน

เรืองรอง ผาสุก (2548) ได้ทำการวิจัย ปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ปกครองโรงเรียนวัดคอมรินทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 3 ผลว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มีการตัดสินใจทั้ง 4 ด้าน ในระดับมาก ด้านบุคลากรเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน และด้านอาคารสถานที่ ซึ่งผู้ปกครอง ที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับประถมศึกษาทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน และระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในภาพรวมแตกต่างกัน

จอยส์ (Joyce, 1992 : Abstract) ได้วิจัยหาเหตุผลของผู้ปกครองที่เลือกโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของรัฐระหว่าง 2 รัฐ โดยกลุ่มผู้ปกครอง 2 กลุ่มของโรงเรียนสแตนเบนวิลล์ ในรัฐโอไฮโอและโรงเรียนเซนต์พอล ในรัฐมินเนโซตา (Stenbenville Public School in Ohio and St. Paul Public School in Minnesota) สรุปความเห็นที่เหมือนกันมากในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาให้แก่บุตรหลาน 8 ข้อดังนี้

- (1) คุณภาพของครู
- (2) ระเบียบของโรงเรียน
- (3) วินัยของโรงเรียน
- (4) หลักสูตรพิเศษ
- (5) จริยธรรมของครู
- (6) การประเมินความสามารถของครู

(7) ความรับผิดชอบของโรงเรียน

(8) มีแนวการสอนหลากหลาย

Dennard (2000) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กันกับความพึงพอใจของนักศึกษาในวิทยาลัย จากการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาต่อการเลือกวิทยาลัยที่ตนต้องการ

จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกของนักศึกษา คือ การยอมรับส่วนบุคคล ความเหมาะสมในสังคม ความสนใจในตัวสถาบัน สิ่งจูงใจขั้นพื้นฐาน การกระตุ้นของครอบครัว ความคาดหวังของครอบครัว ผู้สนับสนุนในสถาบันแห่งนั้น และผลสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ คือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถาบัน ค่าเล่าเรียน ความนิยมในตัวสถาบัน กฎข้อระเบียบของสถาบัน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนมีความหลากหลายและแตกต่างกันตามสภาพของวุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ นอกจากนี้ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการและความคาดหวังที่จะให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชน เน้นด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรหลาน สภาพแวดล้อม การบริการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดบริการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรที่เป็นปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยการบริหารงานที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานของโรงเรียนอำนวยการศึกษานบุรี ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านกิจการนักเรียน
3. ด้านบุคลากร
4. ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา
5. ด้านอาคารสถานที่
6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ